

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın ve Kentsel Mekân

Araştırma Makalesi
Research Article

Şeyda CUMUR¹, Kadriye (DENİZ) TOPÇU²

¹ Konya Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya, Türkiye.

e-posta: seyda.cumur@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0295-2382

² Dr. Öğr. Üyesi, Konya Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Konya, Türkiye.

e-posta: ktopcu@ktun.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4530-1969

ÖZ

Kadının kentsel mekândaki hareket özgürlüğü, görünürlüğü ve mekân ile olan ilişkisi gibi daha çok fizikselliğe odaklanan konular, 'Kadın Dostu Kent' programları gibi bu ilişkiyi güçlendirmeye yönelik birtakım oluşumlar olmasına rağmen, genellikle göz ardı edilmekte veya yetersiz kalmaktadır. Bu noktada kadının kente ilişkin mekân pratiklerindeki yerini, mekânla olan olumlu-olumsuz ilişkisini hem kadın hem erkek bakış açısıyla anlamak ve farkındalık oluşturmak amacından hareket alan bu çalışmanın çıkış noktası ve test ettiği temel hipotez 'kadının kamusal mekândaki görünürlüğü'nün erkeklere göre daha az olması'dır. Bu hipotezi etkileyebilecek toplumsal ve kültürel kabuller, kadının yüklediği sorumluluklar ve kentsel mekân pratiklerinin kadınların kullanımına olanak sağlamada eksik kalması gibi nedenler de çalışmanın varsayımlarını oluşturmuştur. Bu hipotez ve bağlı varsayımların test edilmesi/doğrulanması amacı ile Ankara'nın Keçiören ilçesinde basit rastgele örneklem tekniği kullanılarak kadın ve erkek katılımcılar ile toplam 354 anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda Keçiören örnek alanı özelinde belirlenen hipotez doğrulanmıştır. Ancak vurgulanması gereken nokta, kadının kentsel mekândaki görünürlüğü'nün erkeklere göre daha az olmasının temel nedeni 'güvenlik' dışında kentsel mekân pratikleri ile ilgili olmayıp, bunun nedeninin daha çok konunun sosyolojik boyutları ile ilgili olduğudur. Bir başka ifadeyle toplumsal yaşam içindeki kadının 'ev'le özdeşleştirilmesiyle evde yer alması gerektiği görüşü ve ev ile ilgili sorumlulukları nedeniyle kentsel yaşama katılacak zamanı bulamaması gibi nedenler kadının kentsel mekânı erkeklere kıyasla daha az deneyimlemesine neden olmaktadır.

MAKALE BİLGİSİ

Geliş 22 / 05 / 2022

Kabul 23 / 08 / 2022

ANAHTAR KELİMELER

Kadın ve Mekân,
Keçiören, Planlama ve
Kadın, Toplumsal Cinsiyet
Eşitsizliği

Social gender inequality: Woman and space

ABSTRACT

Subjects that focus more on physicality, such as women's freedom of movement in urban space, their visibility, and their relationship with space, are often ignored or insufficient, although there are some formations to strengthen this relationship, such as the "Women Friendly City" programs. At this point, the starting point of this study, which aims to understand women's place in urban space practices and their positive-negative relationship with space from both men's and women's perspectives and to raise awareness, is the main hypothesis that women's visibility in public space is less than men's. The reasons such as social and cultural acceptances, the responsibilities of women, and the inadequacy of urban space practices that may affect this hypothesis have also formed the assumptions of the study. In order to test/confirm this hypothesis and related assumptions, a total of 354 questionnaires were conducted with male and female participants using the simple random sampling technique in Keçiören, Ankara. As a result of the study, the hypothesis determined specifically for the Keçiören sample area was confirmed. However, the point that needs to be emphasized is that the main reason why women's visibility in urban space is less than that of men is not related to urban space practices other than 'security', but rather to the sociological dimensions of the issue. In other words, the reasons such as the view that women in social life should be at home by identifying with the 'home' and that they cannot find the time to participate in urban life due to their home-related responsibilities cause women to experience urban space less than men.

ARTICLE HISTORY

Received 22 / 05 / 2022

Accepted 23 / 08 / 2022

KEYWORDS

Woman and Space,
Keçiören, Planning and
Woman, Gender
Inequality

1. GİRİŞ

Üzerinde yaşadığımız gezegen çok sayıda farklı kültürlere, inanışlara, milletlere, yaşam biçimlerine ev sahipliği yapmakta ve tüm bu farklılıklar arasında da birçok konuda eşitsizlikler yaşanabilmektedir. Yaşanan bu eşitsizlikler kimi zaman milletler, kimi zaman dini ve siyasi görüşler, kimi zaman fiziksel özelliklere vurgu yapılarak çok çeşitli ve geniş açılımlarda meydana gelebilmektedir.

İnsanların 'eşitlik' kavramı ile tanışması Fransız İhtilali (1789-1799) ile olmuş, eşitlik yanı sıra insan hakları, demokrasi gibi kavramları da beraberinde getiren bu ihtilalin etkileri tüm dünyaya yayılmış ve insanlar aslında doğuştan sahip olması gereken hakları yavaş yavaş elde etmeye başlamışlardır. Temelde herkesin aynı olduğunun, hiç kimsenin hiç kimseye üstünlüğünün olmadığı kabul edilmesi ile devam eden süreç her ne kadar günümüzde yasalarla, bildirimlerle ya da sözleşmelerle tanıyıyor olsa da dünyanın çeşitli ülkelerinde gelişmişlik düzeyi göz önüne alınsa dahi tam olarak uygulandığı söylenemez (Aral, 2013).

Tarihsel gelişme sürecinde kentlerin toplumsal yapıları incelendiğinde, toplumsal statü farklarının farklı kavramsal tanımlamalarla hep var olduğu görülmektedir. Bu süreç içerisinde eşitsizlik noktasında en çok zarar gören kesimin ise 'kadın' olduğu söylenebilir. Birçok konuda erkeğe bağlı olan kadın, genelde görmezden gelinen, vatandaşlık, mülkiyet, seçme ve seçilme hakkı gibi hakların tanınmadığı, köleler ve yabancılar ile birlikte değerlendirilen dönemleri yaşamış, özgür olmasına, düşünmesine, kendi kararlarını vermesine çoğu zaman hakkı olmamış, dikkate dahi alınmamıştır (Ersoy, 2009). Kadını ve erkeği birbirinden ayıran, birini diğerine üstün tutan bu anlayışta kadın genellikle dezavantajlı konumda olmuş ve dünyanın gelişmiş ülkelerinde dahi olmaya devam etmektedir (Aral, 2013). Bu konu birçok düşünürün, yazarın ve şairin de çalışmalarının konusunu oluşturmuştur. Sokrates, Platon, Aristoteles gibi düşünürlerin eşitlik ve demokrasi adına yaptıkları çalışmalar, konu hakkındaki görüşleri ile başlayan çözüm arayışları günümüzde halen devam etmektedir. Eşitlik ve insan haklarının her ne kadar evrensel bir yaklaşım olduğu kabul görse de aslında toplumdan topluma, kültürden kültüre bu durumun değiştiği gözlemlenmekte ve bu konuda tam olarak bir evrensellikten de bahsedilememektedir (Ayhan, 2009).

İş, sosyal hayat, medeni kanun, evlilik, miras gibi birçok konunun uygulama alanında kendini gösteren toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelinde tarihsel süreç içerisinde kadına verilen rollerin, yüklenen görev ve sorumlulukların ve her ne kadar yazılı bir geçerliliği olmasa da toplum tarafından kabul edilen birtakım sosyal normların varlığının da etkili olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Özellikle son yıllarda dünyada ve ülkemizde yoğun güncel tartışmalara neden olan ve sürekli vurgulanan kadın-erkek eşitliğinin çok geniş perspektifte açılımları olması ile uygulama noktasında söylemler kadar başarılı olamamasının somut olarak hissedilebileceği alanlardan

biri de kentsel mekânlardır. İlgili yazında cinsiyete dayalı ayrışmanın sonuçlarının yer ve zamana göre değişerek kentsel mekâna da sirayet ettiğinden bahseden ve bu eşitsizlikten en çok zarar gören kesimin ise genellikle 'kadın' olduğunu vurgulayan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalara göre her ne kadar 'herkes için kent' sloganı gündemde kendine yer etmiş olsa da uygulamalarda bu durumun yansımaları genellikle görülmemektedir. Ataerkil toplumların hâkim olduğu dünya genelinde, kadınlara ayrılan mekânın genellikle ahlaksallık ve mahremiyet duygusunun hâkim olduğu özel alan olan 'ev' ile erkeklere ayrılan mekânın ise 'ev'in dışı olarak nitelendirilen 'kamusal alanlar' ile tariflenmesi yaygın bir görüş olarak karşımıza çıkmakta (Alkan, 1999) ve özellikle 20. yüzyılda gündeme gelen 'kamusal alanda kadının rolü nedir?' sorusu önem kazanmaktadır.

Konuya yaklaşım çerçevesinde bu çalışmanın ana konusunu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kent fiziksel/mekânsal boyutuna yansımaları oluşturmaktadır. Çalışmada, kadının, kente ilişkin mekân pratiklerindeki yeri, kentsel kamusal mekânı kullanımı, kamusal mekâna katılımı, kentsel mekânla olan ilişkisi sorgulanarak kamusal alandaki kadının rolü anlaşılmasına çalışılmıştır. Çalışma, aynı zamanda konuyu sadece kadın bakış açısından değil erkeklerin de konuya yaklaşımını anlamaya yönelik olarak kurgulanmıştır. Böylelikle hem kadınlar hem de erkekler gözünden mevcut durumu ortaya koyarak farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Bu temel amaç çerçevesinde, gözle görülen, hissedilen fakat çok da dile getirilmeyen toplumsal eşitsizliğin mekânsal yansıması olan 'kadının kamusal mekândaki görünürlüğünün erkeklere göre daha az' hipotezi üzerine odaklanılmış ve belirlenen hipotez daha ayrıntıda çözümlenmelerle çalışma sonunda test edilmiştir. Hipotezi oluşturabilecek nedenler çalışma kapsamında ortaya konulmuş ve olası her bir neden çalışmanın varsayımı olarak daha sonra doğrulanmak üzere belirlenmiştir. Belirlenen hipoteze bağlı temel varsayımlar;

(i) Geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü belirlenen hipotez üzerinde etkilidir.

(ii) Kadının aile ve annelik ile özdeşleştirilmesi sonucu sahip olduğu sorumluluklar çerçevesinde kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması belirlenen hipotez üzerinde etkilidir.

(iii) Kent planlarının ve mekânsal düzenlemelerin kadınların kullanımına, taleplerine ve beğenilerine olanak sağlama noktasında eksik kalması belirlenen hipotez üzerinde etkili değildir.

şeklinde. Sıralanan üç varsayımın ilk ikisi kültürel kabuller ile ilişkili iken üçüncü varsayım tamamen mekâna yönelik fiziksel düzenlemelerin eksikliği ile ilgilidir.

Tüm bu değerlendirmeler Ankara'nın Keçiören ilçesi örnek alanı özelinde araştırılmış ve konunun esas aktislerinin/aktörlerinin konu ile ilgili düşüncelerini anlamak amacı ile 302'si kadın 52'si erkek katılımcı olmak üzere basit rastgele örnekleme tekniği kullanılarak

toplam 354 kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda; kentsel mekânı kullanan kadınların, kentsel mekândan neler beklediği, aynı zamanda kentsel mekânda nelerden rahatsız olduğu gibi konular kadın bakış açısından değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra kadınların mekândaki görünürlüğüne yönelik erkeklerin de konu ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Konuya yönelik çok sayıda sosyolojik temelli çalışma olmasına rağmen, mekânsal /fiziksel bağlamda değerlendiren oldukça az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu durum da bu çalışmanın özgünlüğünü ve ilgili yazına katkısını göstermektedir.

1.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Kelime anlamı olarak Türkçe karşılığı denklik, müsavilik, müsavat, muadelet olan eşitlik kavramı, ‘kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu’ ve ‘bedensel, ruhsal başlıkları ne olursa olsun, insanlar arasında toplumsal ve siyasi haklar yönünden ayırım bulunmaması durumu’ olarak ifade edilmektedir (TDK, 2019).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin altında cinsiyet (sex) ile toplumsal cinsiyet (gender) kelimelerinin arasındaki fark yer almaktadır. Cinsiyet yapısal olarak biyolojik anlamda kadın ve erkek arasındaki farkı tanımlarken, toplumsal cinsiyet kavramı toplum içerisinde kabul edilen kadın ve erkek kavramlarını tanımlar. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet kavramında erkek ve kadın mekâna, zamana ya da olayların akışına göre farklılaşabilir (Açıksöz, 2017). Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun kişiye yüklediği rolü ifade etmektedir. Doğuştan biyolojik olarak sahip olunan cinsiyet temelli ayırımdan çok, toplumun belirlediği bir ayırımdır (Tatlıer Baş, 2011). Rollerin kişiye verilmesi süreci ise esas itibarı ile ailede başlamakta olup kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesindeki farklılıklarla daha da belirginleşmektedir.

İnsan haklarının devamı olan toplumsal cinsiyet eşitliği; cinsiyet ayırımı yapılmadan herkesin aynı hak ve özgürlüklere sahip olduğunu ifade etmektedir. Herkes için özgürlük temel hakkının etrafında şekillenen kadın-erkek eşitliği aslında dünya genelinde kabul edilen bir kavram olup yaşanan cinsiyet temelli ayrımlara karşı ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. Çoğunlukla kadınlara karşı oluşan cinsiyet temelli ayırım, kadının hemen hemen her alanda geri planda kalmasına ve ikinci sınıf muamele görmesine neden olmaktadır. Toplumun bir dayatması olarak gelişen ayırım genellikle doğuştan olmayıp zamanla ortaya çıkmıştır. Her kültürün sahip olduğu değerlere göre dünyanın farklı yerlerinde farklı özelliklerde şekillenen kadın-erkek eşitsizliği konusunda kesin sınırlar da çizilememektedir. Ancak kültürden kültüre, toplumdan topluma farklılıklar gözlemlense de ağırlıklı olarak kadın, anne olmanın getirdiği vasıfla aile, ailesel sorumluluklar ve ev; erkek ise ailenin geçimi ile sorumlu tutulan kişi durumundadır. Bu durumun sonucunda da genellikle erkek yöneten, kadın yönetilen bir konumda bulunmaktadır. Örneğin tarih boyunca erkekler ava çıkan, ülkeleri yöneten, savaşlarda yer alan, spor müsabakalarında yarışan güçlü ve nitelikli insan ırkı olarak görülmüş,

kadınlar ise sadece doğurganlık ile özdeşleştirilerek geri planda tutulmuştur (Akın Yalçın, 2017). Bu durumu tarih içerisinde kadın hükümdarların sayısının az olması, düşünür, sanatçı, savaşçı gibi birçok önemli meslekte erkeklerin daha çok yer alması ile net bir şekilde anlayabiliriz.

Böyle bir arka planda kadının kendine yer bulma süreci özellikle feminizm hareketleri ile daha belirgin hale gelmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde; dünya genelinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini engellemek adına birçok sözleşme, oluşum ve programın olduğu görülmektedir. AB, BM, OECD, Avrupa Konseyi, CEMR gibi birlikler tarafından hazırlanan ve üye olduğu ülkelerin hepsi için yaptırımları olan birçok yasal metin bulunmaktadır. Bu yasal metinlerin çoğunda temel olanın, kadının her konuda güçlendirilmesi olduğudur. Fakat kadının sahip olduğu hakları kullanması için önünde yer alan engelleri kaldırmayı amaçlayan bu metinlerin çoğunda, göz ardı edilen noktanın ‘kadının mekânla olan ilişkisi’ boyutunda olduğu da görülmektedir. Birkaç metin dışında yasal metinlerin genel olarak kadının eğitim, sağlık ve iş hayatında güçlendirilmesine odaklandığı ve bu konuda yaşanan eşitsizlikleri ve kadını ekonomik hayattan uzaklaştıran etmenlerin engellenmeye çalışıldığı görülmektedir. İncelenen tüm metinler içinde CEMR tarafından oluşturulan Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı ve Kentli Hakları çerçevesinde kentsel mekânlarda yaşanan eşitsizliklerin gündeme getirildiği görülmektedir. Ayrıca BM tarafından hazırlanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde (2015) de 5. hedef olarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusu ele alınmış ve kadına yönelik her konuda yaşanan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması temel hedefe bağlanmıştır. Bu hedef kapsamında doğrudan kamu ve özel alanlarda kadına yönelik her türlü istismarın ortadan kaldırılmasının gerekliliği hususu olumlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, tüm bu yasal metinlerde çoğunlukla ihmal edildiği görülen konu ‘kadının mekânla olan ilişkisi, kamusal mekânda yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği’dir (Cumur, 2021).

1.2. Kadın-Kentsel Mekân İlişkisi ve Planlama

İnsanlar arasındaki diyalogun gerçekleşmesini sağlayan, karşılıklı ilişkilerin meydana geldiği, belli alanda gerçekleşen etkinlikler ve etkileşimler bütünü (Erdönmez ve Çelik, 2016) olarak tariflenebilecek kentsel mekân bu yönüyle Lefebvre’nin de belirttiği gibi (1992) ‘toplumsal bir ürün’dür. Özellikle feminist coğrafyacılar tarafından ve feminist hareketlerle gündeme getirilen kadının kentsel mekânda yer almadığına yönelik söylemler, toplumun önemli bir kesiminin bu alandan mahrum kaldığına vurgu yapmaktadırlar (Köse Akkırman, 2017). Toplumun önemli bir kesimini oluşturan kadının mekândan soyutlanmış olduğunu düşünmek, aynı zamanda toplumsal olarak üretilen kentsel mekânın başarısız olduğunu da kabul etmek anlamına gelir çünkü kadını ilişki zayıf olan kentsel mekânın bütün olarak başarısından bahsetmek pek de olası görünmemektedir. Oysa kentsel mekânlar özünde herkesin özgür olarak kullanabileceği, özgür olduğu bir mekânı da tanımlarlar (Şanlı ve Karakoç, 2017).

Kentsel mekân olarak da ifade edilebilecek, ilişkilendirilebilecek kamusal mekân; herkesin kullanımına açık ve eşit şekilde faydalanma hakkına sahip olduğu, mekânı kullanma ve zaman geçirme noktasında kimseden izin alınmasına gerek duyulmayan özgür mekânlar iken, özel mekânlar daha çok aidiyet ve mahremiyet ile özdeşleşen, belli bir kişi veya kuruma ait olan, herkesin faydalanamayacağı, kimsenin izinsiz giremeyeceği ve kullanamayacağı mekânlardır (ev, özel mülk gibi).

Tarih içerisinde özel mekân-kamusal mekân ayrımı tartışmaları daha çok feminist hareketin kadının kamusal alandan dışlanmasına bağlı olarak mekânın cinsiyeti olduğu varsayımları üzerine gelişmiştir (Zabcı 2012). Dünyada kabul gören mekânlar arasındaki ayrım, kadın ve erkek arasındaki cinsiyete dayalı ayrım ile de özdeşleştirilmiştir. Bu kabul, modern çağda da kendini mekânın kullanılma biçimlerinde, kadın ve erkeğin gün içerisinde zamanını geçirdiği mekânlarda özellikle de herkesin eşit yararlanması gereken kamusal mekânlarda kendini göstermektedir. Kadınların erkeklere kıyasla kamusal mekânda daha az yer alması, kentsel mekânı belirli zaman dilimlerinde kullanabilmesi, mekânda kendine yer bulamaması veya yanında bir erkek olmadan uzun süre mekânları kullanamaması gibi varsayımlar sürekli gündemdedir. Manuel Castells, kadınların kentlerdeki görünürlüğünün az olmasında ataerkil toplumlardaki kadının ikinci plana atılmasının önemli bir etken olduğunu savunmaktadır (Erkan, 2006).

Bu konu ile ilgili yapılmış araştırmalarda mekânda oluşan ya da oluşturulan cinsiyete dayalı ayrım veya eşitsizlik durumu, kadının mekândaki hareketlerini sınırlamakta, onu belirli kalıpların içine sokmaktadır. Bu durum sonucunda da kamusal mekân yani evin dışındaki yaşamda kadının görünürlüğü azalmaktadır. Bir alışkanlığın sonucu olarak evin dışında kadının görünürlüğünün çok fazla olmaması durumunu belli nedenlere dayandırmak mümkün olabilir. Nedenlerden ilki, tamamen kültürel bir sonuç olan ‘geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü’dür. İnsan hakları, kentli hakları gibi kavramların tüm dünyada kabul gördüğü günümüzde, geçmişten gelen kültürel durum kadını evin içine kapatan ve dışarı ile ilişkisini kesen bir neden olarak düşünülebilir. Kadınların kentteki görünürlüğünü azaltan ve kadının özgürlüğünü kısıtlayan bu neden, bir anlamda kadını özel mekân olan evin içine hapsetmektedir (Köse Akkırman, 2017). Kadının mekândaki hareketlerini sınırlayan diğer bir neden ise toplumun kadına verdiği roller ve bu roller kapsamında kadının anne olması ve ev işleri ile özdeşleştirilerek onun kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması olarak düşünülmektedir (Altındal, 2017). Temeli sosyolojik nedenlere bağlı olan bu nedenler dışında kadını kamusal mekândan uzaklaştıran bir başka neden de fiziksel yapılanmadan kaynaklı olabileceği görüşüdür. Şöyle ki, tarih içerisinde kamusal mekânları erkeklerin daha çok kullanması ve karar vericilerin daha çok erkekler olmasına bağlı olarak kentlerin daha çok erkek kullanımına olanak sağlayacak şekilde geliştiği kabul edilmektedir (Alkan,

1999). Kentsel mekânların erkek kullanıcılar tarafından daha çok kullanılıyor olması, planlama, tasarım ve kentsel politikalarda karar vericilerin çoğunlukla erkeklerden oluşması, kadın ihtiyaç, talep ve beğenilerinin eksik kalması veya göz ardı edilmesi şeklinde karşımıza çıkabilmektedir (Erkan, 2006).

Din de elbette bu durumda oldukça etkilidir. Dini kuralların yaşamda baskın olduğu devletlerde kadının mekândaki konumu da bu kurallara göre yönetilmektedir. Türkiye’de Tanzimat Dönemine kadar erkeğin baskın olma durumu bu dönemle birlikte yaşanan gelişmelerden etkilenmiş, Cumhuriyet dönemi ile yeniden inşa edilen ülkenin modernleşme sürecine girmesi, ülke çapında belirlenen politikaların da etkisi ile ‘Kent ve Kadın’ konuları önemli hale gelmişlerdir (Kaypak, 2014). Kadınların yeni kurulan ülkenin yüzü olacağı görüşüne bağlı olarak kamusal mekânda daha çok yer alması ise modernleşme sürecinin en önemli politikalarından birini oluşturmuştur. Özellikle ülkenin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün kadınlara ve kadınların gelişmesine verdiği öneme bağlı olarak söylediği ‘...Kadınlarımız için asıl mücadele alanı, asıl zafer kazanılması gereken alan, biçim ve kıyıda başarıdan çok, ışıkla, bilgi ve kültürle gerçek faziletle süslenip donanmaktır’ sözü kadınlardan geleceğe yönelik beklenen durumu özetlemek adına önemlidir. Kadınların kamusal alanlarda ve yönetimde yer alması gerektiği görüşünü benimseyen ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar batı medeniyetlerinden daha önceki zamanlara rastlaması nedeni ile de çok önemlidir.

Kentler de tıpkı insanlar (bedenler) gibi yaşayan organizmalardır ve yaşama bağlı olarak zaman içinde sadece fiziksel mekânda değil yaşamın her alanında (sosyal, ekonomik, politik vb.) türlü değişim ve dönüşümler geçirebilmektedirler (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Özellikle sanayi devrimi ile başlayan gelişme sürecine bağlı olarak hayatın her alanının da modernleşme sürecine girdiği, bu sürecin yaşam tarzından, giyim kuşama, sosyal hayatın farklılaşmasına ve yeni mekânsal düzenlemelere kadar çok farklı perspektiflerde yaşamı da değiştirdiğini kabul etmek gerekmektedir. Bu değişikliklerin izlenebildiği katmanlardan biri de bizzat kadının kendi yaşamıdır. Modernleşme süreci ile gündeme gelmeye başlayan ‘bireyselcilik’ kavramı etrafında daha çok anılmaya başlayan kadın bu süreçten etkilenerek kendini geliştirmeye (Kaypak, 2014) ve ekonomik hayatta kendine yer bulmaya başlamıştır. Kadının ekonomik hayatın içine girmesi, ekonomik özgürlüğünü kazanmaya, ekonomik hayatta daha sağlam temeller atmaya başlaması kentsel mekânda da yer bulmasını kolaylaştırmıştır. Sahip oldukları eğitim hakkı ile meslek sahibi olmaya başlamaları da bu durumu daha sağlamlaştırmıştır. Kadının ekonomik hayata girmesi ile evin dışındaki hayata adım atması, kentsel mekânda daha çok görünür olması, ortak kullanım alanlarından faydalanması, sosyal hayata daha çok entegre olması elbette kadının kamusal mekândaki durumunu değiştirmiştir. Özellikle 21. yüzyıl ile kentlerde yaşayan kadınlar, ev hayatından tek sorumlu olan kişi konumundan yavaş yavaş sıyrılmakta, sorumluluklar eşit şekilde kadın ile erkek arasında

paylaşılmaktadır. Kadının ekonomik hayata entegre olması bir yerde kadının evlenme yaşının büyümesi ve doğurganlık oranının da azalması gibi sosyal sonuçları olabilecek problemlere de neden olabilmektedir (Altındal, 2017). Aynı zamanda kadının kamusal mekândaki görünürlüğünü azaltan ev içi rolleri ve çocuk yetiştirme sorumluluklarının da azalmasına bağlı olarak kamusal mekânda yer alma durumunda da artış görülmektedir.

Mekânsal düzenlemelerde kadınların yeni yeni gündem olmaya başladığını da bu noktada söylemekte fayda vardır. Kentsel mekânların temelde toplumun her bireyine hitap edecek şekilde düzenlenmesi, herkesin kullanabileceği nitelikte ve zenginlikte olması (Erdönmez ve Çelik, 2016), farklı sosyal-ekonomik ve kültürel yapıların aynı mekânı kullanması her şeyden önce mekânın canlılığını arttırmakta, ona yaşam enerjisi katmakta ve ortak paylaşımları güçlendirmektedir. Herkes için kent politikasından yola çıkarak kadınlar için güvenli ve kullanılabilir olmayan bir mekân büyük resimde herkes için güvenli ve kullanılabilir olmamaktadır (Güney ve Tezcan, 2017). Temel anlaşılması gereken nokta kadınların daha çok kullandığı, daha çok yer aldığı mekânların üretilmesidir (Sungur, 2014). Kentte zaman geçirmek, kent ile olan bağı ve aidiyeti de güçlendirir. Anaç, kapsayıcı, kuşatıcı, düzenleyici, koruyucu yönü kuvvetli olan toplumun kadın kesiminin kentlere elinin değmesi veya kadın ruhunun da kentlerde baskın olarak hissedilebilmesi elbette kentsel mekânların gücünü daha da arttıracaktır. Kadının kamusal mekân ile bağlantısının güçlendirilmesindeki en önemli araçlardan biri de kuşkusuz kentin planlama pratiğidir.

İlgili yazında genellikle ev mekânı ile özdeşleştirilen kadının, planlama eli ile oluşturulan kentlerin kamusal mekânlarındaki durumunun göz ardı edilmesi, ihtiyaç, istek ve taleplerinin düşünülmemesi, uygulama noktasında kadının kentsel kullanımını arttıracak düzenlemelerin yapılmaması, karar vericiler arasında kadın çalışan ağırlığının oldukça az olması eleştirilen konular arasında olup, kadını mekândan uzaklaştıran nedenler arasında sıralanmaktadır. Kadının ev ve zaman geçirdiği çevresinin evin yakın çevresine dayalı olarak düşünülmesi ve ele alınması da bu durumun yaşanmasına neden olmaktadır. Bir başka bakış açısına göre, kadın mekândan uzaklaştığının bile farkında değildir. Jane Ussher'ın kadının kamusal mekândaki görünürlüğünün az olmasını kendi tercihlerine bağlı olduğunu vurgulaması, kadınların kentlerin ya da mekânsal düzenlemelerdeki hataların ve eksikliklerin farkına varmadığını ve bu durumun kadınlar için normalleştiğini belirtmesi oldukça düşündürücüdür (Oğuz ve Atatimur, 2008; Önder, 2011). Önder (2011) bu normalleşmenin çözüm önerilerini de bir hayli zorlaştırdığından bahsetmektedir.

Bununla birlikte birçok ilgili araştırmada, mekân üretim pratiklerinde unutulmuş kesimin kadınlar yanı sıra çocuklar, engelliler ve yaşlılar olduğu da görülmektedir. Bu tür araştırmalar, kentin planlamasında sahip olunan bakış açısının da genellikle 'sağlıklı erkek'lere yönelik olduğunu savunurlar (Erkan, 2006). Kadınların kent ile olan ilişkisi ancak kent ile bütünleşmesi ve onu yaşaması ile

gerçekleşebilir (Kaypak, 2009). Kentli hakları çerçevesinde kentlerin herkese hitap etmesi, kamusal alanlarda kadınların kullanımına yönelik gerekli düzenlemelerin yapılması, bu düzenlemelerin neler olduğunun net şekilde anlaşılması, kadınların kentten beklentilerinin sorgulanması katılımcı planlama adına da oldukça önemlidir (Oğuz ve Atatimur, 2008; Kaştaş Uzun, 2016). Yapılan araştırmalar neticesinde, çoğu çalışmada kalıplaşmış standart çözümlerle, nicel standartlarla kentsel mekâna yaklaşıldığından sıklıkla bahsedilmekte ve bu durum eleştirilmektedir. Bu kapsamda, katılımcı bir yaklaşımla kadın konusuna yönelik ilk girişim olan Kadın Dostu Kent Programı önemli yer tutmaktadır.

Kadınların planlamaya katılması konusundaki en önemli oluşum İçişleri Bakanlığı bünyesinde 2005 yılında kabul edilerek kurulan 'Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP)- Kadın Dostu Kent Programı'dır. 3 yılı kapsayan ilk program yasalarla belirtilen kadın ve erkek eşitliğinin uygulamada da sağlanması amacıyla başlatılmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından koordine edilen programa BM'ye bağlı birçok çalışma örgütü, fon ve komisyon da katılmıştır (Şenol vd, 2010). BM tarafından ve Avrupa'daki diğer oluşumlar tarafından sürekli üstünde durulan katılım ilkesi etrafında şekillenen programın paydaşları arasında kadınlar ve yerel yönetimlerin tüm organları bulunmaktadır.

Kadınların sahip olduğu hakları, kentsel mekânda uygulamanın temelinde olan programda ana aktör yerel yönetimlerdir (Alkan, 2009). Kadın ve kız çocukları ile doğrudan ilişkide olan en temel yönetim biriminin, sürece dâhil olması sorunun çekirdekte çözümü de beraberinde getirmiştir. Sabancı Vakfı tarafından da desteklenen programın üst idaresi ise İçişleri Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı olan AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı'dır. Kadınların sahip olduğu haklar için çalışan program, bu sürecin en önemli aktörleri olan kadınlar ve kız çocukları ile iş birliği yapmaktadır. Cinsiyet eşitsizliğinden etkilenen kesimin doğrudan içinde bulunduğu süreçte pilot bölgeler '*Kadın Dostu Kent*' olarak isimlendirilmiştir. Çalışmadaki temel amaç cinsiyet eşitsizliğinin en küçük yönetim birimi olan yerel yönetimlerden itibaren sürece dâhil edilmesi ve planlama süreçlerine cinsiyet temelli bakış açısının eklenmesidir. Kentli hakları çerçevesinde kentin kişiye sunduğu hakların herkes için eşit olması ve kullanımında eşitlik ilkesinin benimsenmesi görüşü etrafında oluşan '*Kadın Dostu Kentler*' programı, kadını temel alan ve şehir planlama süreçlerinin kadın gözünden de yapılması gerektiğine vurgu yapan önemli bir programdır. Üzerinde yaşadığımız kentlerin daha erkek egemen yapıda olmasına bir eleştiri getiren program konut, güvenlik, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi kentte yaşayan herkesi ilgilendiren alanlarda kadınların da devreye girmesini ve bu tür kullanımlarda kadınların hayatlarının kolaylaştırılması gerektiğini belirtmektedir (Alkan, 2009). Pozitif ayrımcılığın kent hayatında ve şehir planlarında da olması gerektiğine vurgu yapan program, kadınların kentsel mekânla ilgili

ihtiyaçlarının doğru şekilde analiz edilmesi ve kadınlara yönelik mekân düzenlemelerinin yapılması gerektiğini savunmaktadır.

Kentsel hizmetler olarak program çıktılarında kadın dayanışma merkezleri, toplum merkezleri, kız yurtları, ara istasyonlar, sığınma evleri, kreş, bebek bakım ve emzirme odaları ile kız çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim tesislerinin sayısının artırılması kararlaştırılmıştır. Kentsel güvenliğin sağlanması noktasında da önemli önerilerde bulunan çalışma, kadınların toplu taşıma sistemlerini kullanım oranlarının artırılması ve özellikle gece saatlerinde kadınların karanlıktan çekinmemeleri adına istenilen yerde indirilebilir özelliklerinin getirilmesine de dikkat çekmektedir (Şenol vd., 2010). Bu tür kararlarla kadının kamusal mekânda kendine yer bulmasının artması beklenmektedir. Özellikle kentsel planlama ve kentsel tasarım eli ile mekânların kadınlar için daha güvenilir ve kullanışlı olması noktasında önerilerde bulunan programda amaç kentsel mekân kullanımında ve kentli hakları anlamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır (Altay Baykan, 2015). Eşitliğin yerel yani mahalli idariler ile daha sağlıklı gerçekleştirilebileceğini savunan programın sonuç ürünü olan eylem planları da her pilot bölgeye özgü olmak için il düzeyinde yapılmıştır (Alkan, 2009). Bunun nedeni; ülkemizde yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun ulusal olduğu kadar bölgesel farklılıkları da bünyesinde barındırmasıdır. Başka bir deyişle, ülkenin doğusunda, batısında, kuzeyinde veya güneyinde yaşanan kadına yönelik ayrımcılık aynı şartlarda olmadığından her pilot bölgedeki uygulamaların da farklı olması gerektiğindedir. Hatta aynı kentin farklı bölgelerinde, mahallelerinde dahi durum farklılaşabilmektedir. Bu noktada 'Kadın Dostu Kentler' programı ve programın çıktısı olan 'Yerel Eşitlik Eylem Planları' sorunun bölgeye özgü olmasına bağlı olarak çözüm yolunu da bölgeye özgü olarak ele almaktadır (Şenol vd., 2010).

Kadın-kentsel mekân ilişkisi noktasında suç korkusu, güvenlik ve işlevsellik de önemli konular arasındadır. Kadınların kamusal mekânlarda yer almamalarına neden olan aydınlatma, sessiz ve ıssız sokakların varlığı ile ortak kullanım alanlarının baskın olarak kullanımının erkeklere yönelik olması konularında da önlemler alınması gerektiğine vurgu yapan program, ayrıca kadınların iş hayatına katılımı için meslek edinme tesislerinin de artırılması gerektiğini söylemektedir (Şenol vd., 2010). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun 'Kadın Dostu Kentler' aracılığı ile özellikle yerelde çözümlüyor olması gelecek için oldukça umut vaat edicidir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Konuya yaklaşım çerçevesinde belirlenen hipotez ve varsayımları test etmek/doğrulamak amacı ile yapılan tüm değerlendirmeler Ankara'nın Keçiören ilçesi özelinde araştırılmış ve konunun esas aktörlerinin/aktörlerinin konu ile ilgili düşüncelerini anlamak amacı ile 302'si kadın 52'si erkek katılımcı olmak üzere toplam 354 kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla gerçekleştirilen anketler tüm dünyayı saran Covid-19

pandemisinin yaşanmasına kadar olan süreçte basit rastgele örnekleme tekniği yardımı ile yüz yüze yapılırken, pandemi sonrasında Keçiören'de ikamet ettiği bilinen kişilere anket linki ve föyünü içeren e-posta göndermek suretiyle çevrimiçi ve kısmen de yüz yüze olarak devam etmiştir. Anket görüşmelerinden elde edilen veriler daha sonra SPSS ve Arcmap programları aracılığı ile sisteme girilmiş ve istatistiksel analizler aracılığı ile yorumlanmıştır.

Anket uygulaması öncesinde 15 kişi ile bir pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve bu çalışma doğrultusunda anket soruları yeniden gözden geçirilmiş ve geliştirilmiştir. Anket çalışmasında kadın anketleri yüz yüze ve online olmak üzere iki şekilde, erkek anketleri ise tamamen yüz yüze olacak şekilde yapılmıştır. Anketin yoğunlaştığı mahalleler nüfusun da yoğunlaştığı Keçiören'in merkezi olarak nitelendirilen mahalleleridir. 51 mahalle içerisinde kadın anketlerine 37 mahalle, erkek anketlerine ise 26 mahalleden katılan kişi bulunmaktadır.

Anket uygulaması aşamasında hem kadın katılımcıların hem de erkek katılımcıların 18 yaş üzerinde olmalarına, görüşmeye katılan kadın katılımcıların farklı yaş, meslek, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel geçmişe sahip olmalarına daha kapsayıcı sonuçlar elde etmek adına dikkat edilmiştir.

Anket föyleri, kadınların ve erkeklerin kendilerini kentsel mekânda nasıl konumlandıklarını, güvenlik açısından neler hissettiklerini, hangi mekânları rahatlıkla kullanıp hangilerini kullanmadıklarını, mekândaki eşitsizlik konusunda ne düşündüklerini anlamaya, bunun yanı sıra konu ile ilgili istek, fikir ve özlemlerini tespit etmeye yönelik sorulardan oluşmuştur.

Anket görüşmelerinden elde edilen frekans dağılımları, ilgili sorularda yapılan ilişkililik (çapraz) analizleri ve bu verilere dayalı Arcmap ortamında mekânsal olarak üretilen haritalar daha sonra çalışmanın kavramsal temelleri ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Yapılan ilişkililik analizlerinden elde edilen verilerden çalışma metni içeriğine dahil edilen çizelgeler ve yorumlamalar sadece Pearson katsayısının 0.05'ten küçük olması ($p < 0.05$) durumunda geçerli olmuştur. Diğer sonuçlar kapsam dışı bırakılmıştır.

Farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip yoğun bir nüfusu bünyesinde barındırması (2019 yılı itibarıyla 939.161 kişi) ve 1950'lerden başlamak üzere yürürlükte olan planlar ve mevcut durumda faal olarak kullanılan alanlar kapsamında ilçenin kamusal alan varlığının fazla olması Keçiören ilçesinin örnek alan olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Başkent Ankara metropoliten alanının kuzey sınırlarını oluşturan İlçe aynı zamanda kent merkezine olan mekânsal yakınlığı ile de önemlidir. Toplamda 51 mahallesi olan Keçiören ilçesinin kuzeyi oldukça az nüfusa sahip olan alanları kapsamaktadır (Çalseki mh-19 kişi, Sarıbeyler mh-84 kişi, Bağlum-Güzelyurt mh.-192 kişi). Barındırdığı az sayıdaki nüfus büyüklüğü ve uğraşılan sektörel faaliyetler (hayvancılık) açısından bu mahalleler birer kırsal yerleşim niteliğinde de değerlendirilebilirler.

Merkezin oldukça uzağında yer alan alanlar, özellikle son yıllarda Keçiörenliler tarafından arsaların alındığı, küçük çiftlik evlerinin yapıldığı bir mekânsal biçimlenişe doğru yönelmiştir. Bu alanlarda nüfus büyüklüğünün azlığına bağlı olarak kamusal alanların da az olduğunu ve kamusal alanların daha çok nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu merkez bölgelerde yoğunlaştığı söylenebilir.

İlçe nüfusunun %49,1'i erkek %50,9'u kadınlardan oluşmaktadır. İlçe'nin nüfus piramidi incelendiğinde toplam nüfusun genel olarak 20-54 yaş grubunda yoğunlaştığı, kadın nüfusunun ise yaş dağılımı içerisinde 35-39 yaş aralığı ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. İlçe'nin 2019 yılı itibarıyla medyan yaşı kadınlarda 34.29, erkeklerde 32.75, genelde ise 33.54'tür (TÜİK, 2020). Aktarılan verilerden hareketle İlçe'nin oldukça genç bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir.

İlçe'nin ortalama hane halkı büyüklüğü 2019 yılı itibarıyla 3.19'dur. Hane halkı tipi incelendiğinde İlçe'nin %45,5'i eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yapısına sahiptir. İlçede yaşayanların medeni durumuna bakıldığında ise 2019 yılı itibarıyla %64'ü evlidir (TÜİK, 2020).

2019 yılı verilerine göre İlçe'nin göç alan (+9.266: Alınan Göç Sayısı-Verilen Göç Sayısı) bir yerleşme olduğu belirtilmektedir. Göç alan bir ilçe olmasının temel nedenleri Ankara merkeze olan konumsal yakınlığı ve yakın aile ilişkileri gösterilebilir. Bunun yanı sıra 2018 yılı verilerine göre, ilçeye yabancı uyruklu 15.539 kişinin göç ettiği de istatistiklerde belirtilmektedir (TÜİK, 2020). Özellikle son yıllarda Türkiye'ye gelen Suriye ve Afrika kökenli kişilerin konut kira fiyatlarının ucuz olması sebebiyle Keçiören'i tercih ettiği de ihtimaller arasındadır. İlçe nüfusunun %3'ünü yabancı uyruklu vatandaşlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2018).

İlçe'nin eğitim durumu incelendiğinde nüfusunun %1,8'inin okuma yazma bilmediği görülmektedir. Kadınlarda oran %3,1 iken erkeklerde %0,4'tür. Toplam nüfusun genel oran içerisindeki %8,2'si okuma yazma bilmesine rağmen herhangi bir okuldan mezun olmamıştır. Keçiören ilçesinde eğitim konusunda en yüksek oranı %25,8 ile lise ve dengi meslek okulu mezunları almaktadır. Kadınlarda en yüksek oran %25,1 ile ilkökul, erkeklerde ise %28,6 ile lise ve dengi meslek okulu almaktadır. İlçe'nin yükseköğretim mezun oranı %17,1 olup, kadınlarda bu oran %16,0 erkeklerde ise %18,2'dir (TUIK, 2020).

İlçe'nin ekonomik yapısı ile ilgili kapsamlı verilere ulaşılamamıştır. Ancak İlçe'nin Ankara metropoliten alan sınırında yer alması nedeniyle geniş ölçekli tarım ve hayvancılık faaliyetleri bulunmamaktadır. Büyük ölçekli sanayi alanının da bulunmadığı İlçe'nin temel ekonomik sektörü hizmetler sektörüdür. İlçe'nin kuzey yerleşimi ise daha kırsal bir yapıdadır. Ancak bu faaliyetler bir sektör olarak değil kişi odaklı olarak gerçekleştirilmektedir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Anket uygulamasının ilk aşaması kullanıcı profilini, ikinci aşaması ise kadın ve erkeğin kentsel mekânla olan ilişkisini anlamaya yöneliktir. Kullanıcı profillerini sorgulayan ilk aşama bulguları Çizelge 1'de verilmiştir. İkinci aşamadan elde edilen bulgular ise aşağıda aktarılmıştır.

Mahallede yaşama nedenlerinin sorgulandığı ilk sorudan elde edilen bulgulara göre kadınların %19'u eşinin tercihi ve ilçede ev sahibi olmaları, %16'sı ise aile, akraba ve sosyal çevresine yakın olması nedeniyle bu mahallede yaşamaktadır. Erkek katılımcılar ise çoğunlukla (%39) ailesinin tercihi ile burada ikamet etmektedir. Bu cevabı veren erkek katılımcıların bekâr olduğunu da belirtmekte fayda vardır. Bunun dışında akraba ve arkadaş çevresinin burada olması sebebi ile oturanların (%28) oranı da diğer nedenlere kıyasla fazladır.

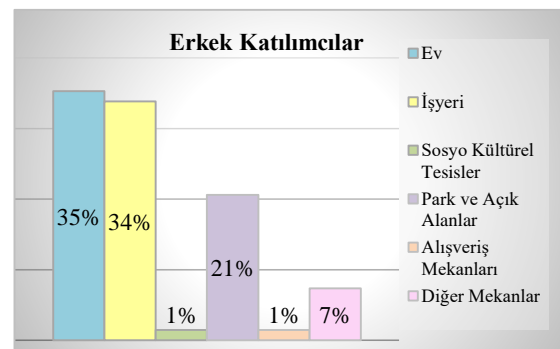
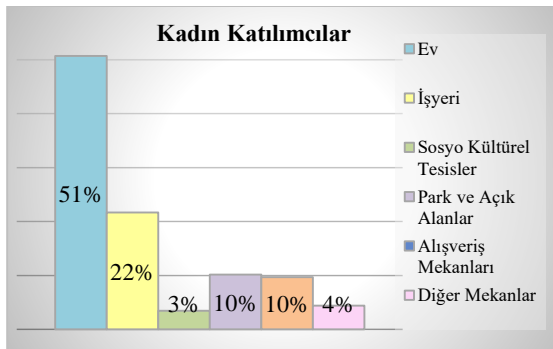
Daha sonra hem kadın hem de erkek katılımcıların kentsel mekân tercihlerini anlamaya yönelik sorulara geçilmiştir. Bu noktada kadınların ve erkeklerin evli ya da çocuklu olup olmadıklarının kentsel mekân tercihinin etki edip etmemesi durumunu da dikkate alarak katılımcılara öncelikle medeni durumları ve çocuk sahiplikleri sorulmuştur. Elde edilen verilere göre kadınların %49'u evli, %46'sı ise çocuk sahibidir. Evli olanların %55'inin mekân kullanımını eşinin yanında olup olmaması belirlemektedir. Yarıya yakın kadının (%45) ise eşlerinden bağımsız tercih yapabilmesi de özgür karar verebilmeleri adına önemlidir. Özgür karar verebilen bu kesimin ilişkililik analizlerine bakıldığında çoğunluğunun 26-55 yaş aralığında ve genellikle ev hanımı (%66) oldukları görülmüştür.

Kentsel mekân tercihleri ile ilgili elde edilen bulgulara göre çocuklu ailelerin genelde park, alışveriş merkezi (AVM) ve mesire alanları gibi mekânları tercih ettikleri, kadın kullanıcılarından farklı olarak erkek kullanıcıların %8'inin çocukları ile daha çok sosyo-kültürel alanlarda (sinema, tiyatro vb.) vakit geçirdikleri de anlaşılmaktadır. Çıkan sonuçlar yaşlı küçük çocuklara sahip olan kadın ve erkeklerin mekân tercihlerini genelde çocuklarına göre yaptıklarını (%76) göstermektedir. Bunun aksini söyleyen katılımcıların çocuklarının yaşları ise kendi kendine yeterli olabilecek bir yaş aralığında olduğundan hem kadın hem de erkek grubunun mekân tercihinde çocuğun varlığı ve onun hangi yaş aralığında olduğu önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gün içinde kadın ve erkeklerin en çok zaman geçirdikleri mekânlar ise aşağıdaki şekillerden de anlaşılacağı üzere kadınların ağırlıklı olarak 'ev', erkeklerin de 'ev ve işyeri' mekânları olduğudur. Erkekler kadınlarla kıyaslandığında 'park ve açık alanlarda' daha çok vakit geçirmektedirler. Kadınların çoğunluğu bu soruya 'ev' cevabını verirken, ev işleri dolayısıyla dışarıya çıkacak vakitlerinin olmadığını da sözlü olarak eklemiştirler (Şekil 1).

Çizelge 1: Anket görüşmesi yapılan kadın ve erkeklerin genel kullanıcı profilleri (Cumur,2021)

Kişisel Bilgiler	Kadınlar		Erkekler			
		Kişi Sayısı	Oranı	Kişi Sayısı	%	
Yaş	18-25	115	38%	22	42%	
Aralığı	26-35	80	26%	14	27%	
	36-45	48	16%	3	6%	
	46-55	39	13%	7	13%	
	56+	20	7%	6	12%	
	Çalışan Durumu	Ev Hanımı	105	35%		
	Emekli	7	2%	5	10%	
	Çalışan	135	45%	39	75%	
	Öğrenci	55	18%	8	15%	
Meslek Grupları	Hukuk Alanında Çalışan	13	4%			
	Teknik Alanda Çalışan	21	7%	12	23%	
	Kamu Çalışanı	18	6%	3	6%	
	Özel Sektörde Çalışan	35	12%	7	13%	
	Sağlık Alanında Çalışan	15	5%	2	4%	
	Eğitim Alanında Çalışan	19	6%	1	2%	
	İşletmeci	9	3%	1	2%	
	İşçi	3	1%			
	Güvenlik	2	1%	2	4%	
	Emekli	7	2%	5	10%	
	Öğrenci	55	18%	8	15%	
	Ev Hanımı	105	35%			
	Serbest Meslek			5	10%	
	İşsiz			4	8%	
	Sanayi Alanında Çalışan			2	4%	
	Eğitim Durumu	İlkokul	42	14%	4	8%
		Ortaokul	22	7%	1	2%
		Lise	91	30%	15	29%
		Lisans-Ön Lisans	139	46%	31	60%
Yüksek Lisans		8	3%	1	2%	
Medeni Durum	Evli	149	49%	21	40%	
	Bekâr	141	47%	31	60%	
	Dul	12	4%			

Şekil 1. Ankete katılan kadın ve erkeklerin gün içinde en çok zaman geçirdiği mekânlar (Cumur,2021)

Yapılan ilişkililik analizleri sonucunda ev hanımı veya emekli olan kadınların %73'ü gün içinde vaktinin büyük bir bölümünü ev işleri sebebi ile 'ev' de, %12'si ise alışveriş mekânlarında geçirirken, çalışan kadınların vaktinin %80'i ev ve işyeri arasındadır. Kız öğrencilerin ise vaktinin yarısı ev ve çalışma hayatı dışındaki (sosyo-kültürel tesisler, açık-yeşil alanlar, alışveriş mekânları, eğitim kurumları vb.) mekânlarda geçmektedir.

Keçiören genelinde kadınların kendilerini geliştirmeleri için meslek kursları, kültür merkezleri ve aile yaşam merkezleri bulunmasına ve kadınlar için bu alanlara ücretsiz servisler sağlanmasına rağmen elde edilen bulgulara göre kadınların sadece 15'i (yaklaşık %5) bu tür alanlarda zaman geçirmektedir. Sosyo-kültürel tesislerin kullanımında ise en yüksek oran kadınlar arasında %60 ile kız öğrencilere aittir. Park ve açık alanlar ise kadınların 44'ünün (yaklaşık %15) zaman geçirdiği en önemli kamusal alanlardandır (Çizelge 2).

Mahalle bazında ilçenin mekân kullanımı irdelendiğinde; ankete katılan kadınların %35'inin Keçiören'in kuzeyinde yer alan Bağlum ve Ufuktepe mahallelerine 'uzaklık' nedeniyle, Pınarbaşı, Hacıkadın, Kanuni ve Uyanış mahallelerine ise genelde 'güvenlik' nedeniyle gitmek istemedikleri anlaşılmaktadır (Şekil 2). Mahalle bazında olmayan daha detaydaki cevaplara bakıldığında ise kadınların bazı ara sokaklarda ve parklarda özellikle akşam saatlerinde kendilerini rahat ve güvende hissetmedikleri anlaşılmaktadır.

Elde edilen verilere göre hem kadınların (%58) hem de erkeklerin (%39) tek başına gitmekten çekindiği yerler bulunmaktadır. Şöyle ki, %58'lik bir oranda tek başına dışarıya çıkmaktan çekinen kadınların %54'ü kadın olarak üzerinde bir baskı hissetmesi nedeniyle bunu yaşamaktadır. 'Bir kadın olarak...' cümlesi ile başlayan cevaplar çalışmanın aslında sosyolojik boyutunu da destekler niteliktedir. Bunu %36'lık bir oranla 'güvenlik' nedeni takip etmektedir. %9'luk bir oran da eşinin izin vermemesi nedeni ile tek başına dışarı çıkamayacağını ifade etmiştir. %39 oranıyla çekinen erkeklerin nedenlerine bakıldığında karanlık, sessiz-sakin ve ıssız köşelerden kaynaklı olması gibi 'suç korkusu' (%40) ve 'güvenlik' (%53) temeline dayandığı görülmektedir. Fakat erkeklerin cevaplarında 'erkek olarak üzerinde hissettiği bir baskıdan' bahseden veya 'eşinin izin vermeyeceğini' ifade eden bir erkek katılımcıya da rastlanmamıştır.

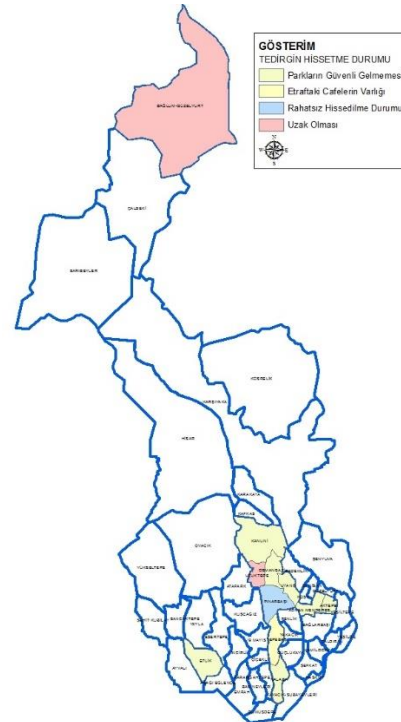
Elde edilen verilere göre kadınların %76'sı toplu taşıma araçlarında kendini rahat hissetmemektedir. Bunun en önemli nedeni ise kalabalıktır (%47,2). Kalabalıklığın rahatsızlık vermesinin nedeni ise birçok kişi ile özellikle erkeklerle temas zorunluluğudur. Anket görüşmesi yapılan kadınların %29'u bu tür araçlarda erkekler tarafından göz ile rahatsız edilmeleri yolu ile taciz edildiklerini, bazen hırsızlık gibi durumlara da maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca erkeklerin yayılarak oturması, erkek şoförlerin kaba davranışları nedeni ile de rahatsızdırlar.

Ankete katılan katılımcılara bir sonraki aşamada 'Keçiören'de ortak kullanım alanlarından nerelere daha sık

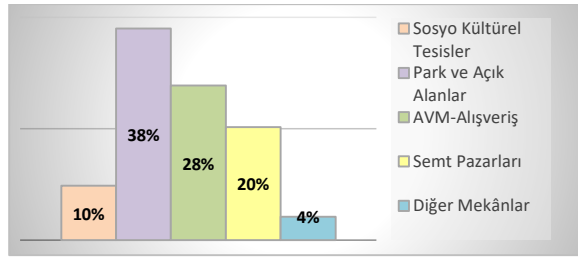
gidiyorsunuz?' sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya çok farklı yanıtlar verilmesine rağmen kadınların ağırlıklı olarak (%38) en sık gittikleri kamusal mekân 'park ve açık alanlar' olmuştur. Bunu %28'luk bir oranla AVM'ler, çarşılar ve %20'luk bir oranla da semt pazarları takip etmektedir. Erkeklerin ise %58'i park ve açık alanları, %20'si ise diğer mekânları (evin bahçesi, kafeler, halı saha ve spor tesisleri) sıklıkla tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Şekil 3 ve 4).

Çizelge 2: Kadınların çalışma durumu ile gün içinde zaman geçirdiği mekânların ilişkililiği (Cumur, 2021)

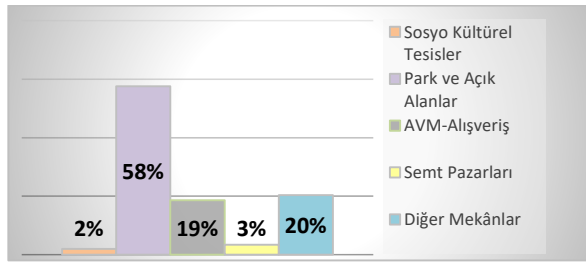
Gün İçinde Zaman Geçirilen Mekânlar		Çalışan Durumu			
		Ev Hanımı-Emekli	Çalışan	Öğrenci	Toplam
Ev	Kişi Sayısı	102	75	43	220
	Oran	46%	34%	20%	100%
İş	Kişi Sayısı	1	91	2	94
	Oran	1%	97%	2%	100%
Sosyo-kültürel tesisler	Kişi Sayısı	2	4	9	15
	Oran	13%	27%	60%	100%
Park ve Açık Alanlar	Kişi Sayısı	15	18	11	44
	Oran	34%	41%	25%	100%
Alışveriş Mekânları	Kişi Sayısı	16	15	11	42
	Oran	38%	36%	26%	100%
Diğer	Kişi Sayısı	3	4	12	19
	Oran	16%	21%	63%	100%

Şekil 2. Kadınların gün içerisinde vakit geçirmek istemedikleri alanlar ve nedenleri (Cumur, 2021)

Şekil 3. Kadınların sıklıkla gittikleri kentsel mekanlar (Cumur, 2021)

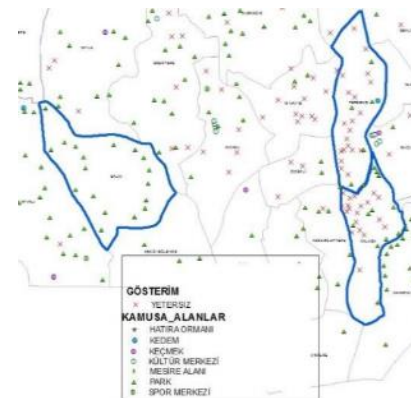
Şekil 4. Erkeklerin sıklıkla gittikleri kentsel mekânlar (Cumur, 2021)

İlgili soruyla bağlantılı olarak belirttikleri ortak kullanım alanlarını kullanma sıklıkları ise aşağıdaki çizelgeden de anlaşılacağı üzere 'haftada bir ya da birkaç kezdir. Her gün kullanılan kamusal mekânlarda ise en yüksek oran %40 ile park ve açık alanlardadır. Kadın katılımcıların cevapları ile karşılaştırıldığında erkeklerin spor tesislerine daha sık gitmesi, bu mekânların daha çok erkek mekânları olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Kadınlar ise erkeklerden farklı olarak daha çok semt pazarları, alışveriş merkezleri ve sosyo-kültürel tesislerde vakit geçirmektedir (Çizelge 3).

Çizelge 3: Kadın ve erkek katılımcıların sıklıkla gittikleri kentsel mekânlara gitme sıklıkları (Cumur, 2021)

Kullanılan Kamusal Alanlar	Her Gün		Haftada Bir-Birkaç		Ayda Bir		Hiç Kullanmıyorum		Toplam
	K	E	K	E	K	E	K	E	
Sosyo Kültürel Tesisler	19%	0%	60%	0%	21%	100%	0%	0%	100%
Park ve Açık Alanlar	13%	35%	60%	59%	27%	6%	0%	0%	100%
AVM-Alışveriş Dükkânları	10%	27%	53%	55%	37%	18%	0%	0%	100%
Semt Pazarları	7%	0%	79%	100%	14%	0%	0%	0%	100%
Diğer Mekânlar	33%	50%	44%	42%	6%	0%	17%	8%	100%

K: Kadın katılımcı E: Erkek katılımcı

Şekil 5. Kamusal alanları yetersiz gören kadınların yaşadıkları yerler ve mevcut kamusal mekânların konumları (Cumur, 2021)

Bir sonraki aşamada katılımcılara yaya olarak kenti deneyimlemeleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Elde edilen verilere göre kadınların %17'si yaya olarak kent mekânında rahat hareket edememektedirler. %42'lik kısım ise kısmen rahat olduklarını belirtmişlerdir. Yaya olarak rahat hareket edemediklerini belirten kadınlar genelde kadın olarak baskı hissetmeleri (34,6%), sokakların güvenli olmaması (15,4%), akşam saatlerinde sokakların karanlık ve ıssız olması (5,8%), kalabalıklık (11,5%), karşı cinsten korkmak (11,5%), saygısız şoförler ve kaldırıma park eden araçlar (15,4%) nedenleri ile rahat olmadıklarını ifade etmişlerdir. Sıralanan nedenler konunun aslında toplumsal boyutunun ne derece baskın olduğunu göstermektedir. Kentsel mekânın fiziksel durumu ile ilgili yaya olarak hareket edemediklerinden şikâyet eden kadınlar genelde kaldırımların dar olması (1,9%) ve kentin büyüklüğüne (1,9%) vurgu yapmışlardır. Ancak konunun fiziksel boyutunu dile getiren bu oranlar, sosyolojik ve psikolojik nedenlere kıyasla oldukça düşüktür. Erkeklerin ise sadece %12'lik bir kısmı rahat olmadıklarını belirtmişler ve bunun nedenini de kaldırımlara park eden araçlar (%60) ve kalabalıklık (%40) olarak göstermişlerdir. Rahat edemeyen erkeklerin nedenleri ise sadece konunun fiziksel boyutuyla ilgili olmuştur.

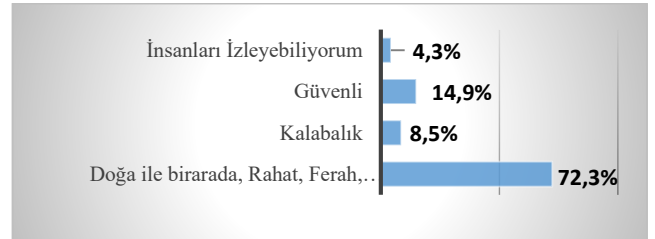
Daha sonra kullanıcıların kentsel mekânı kullanma saatlerini tespit etmek üzere gün içerisinde hangi saat aralıklarında dışarı çıktıkları sorulmuştur. Bulgulara göre toplam 302 kadının %36,8'inin öğlen saatlerinde dışarıda vakit geçirdikleri, erkek katılımcıların ise en çok öğle saatleri (%23) ve sabah-akşam (gece 12 ye kadar) (%23) dışarı çıktıkları anlaşılmıştır. Bu durum erkekler katılımcıların kadınlara kıyasla kentsel mekânı gece de deneyimlediğini göstermektedir. Şöyle ki, ankete katılan kadınların hiçbiri gece dışarı çıktığını belirtmemiştir. Bunun nedeninin %43'lük kısmı, çıkan sonuçlara göre güvende hissetmemek, tedirgin hissetmekle ilgilidir. Kısacası, erkekler günün her saatinde kamusal mekânları rahatlıkla kullanabilmektedirler ve mekânın kullanım saatleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkekler de bu durumu kabullenircesine (%65) kentsel mekânların kadınlar için güvenli yerler olmadığını belirtmişlerdir. %6'sı ise herkes için güvensiz olduğunu vurgulamıştır.

Kadınların akşam saatlerinde güvende hissetmemesinin nedenlerinin ayrıntılarına girildiğinde %60'ının söylediği durum bir kadın olarak kendini bu saatlerde rahat hissetmemesidir. %18'i daha önce sorun yaşamaması nedeniyle tedirgindir. %15'i ise neden olarak kadınlar için kullanışlı mekânların olmamasını göstermektedir.

Daha sonra katılımcılara kendilerini açık mekânda mı yoksa kapalı mekânda mı daha rahat hissettikleri sorulmuştur. Kadınların %26'sı kapalı %59'u ise açık mekânlarda daha rahat ettiklerini ifade etmişlerdir. %11'lik kesim her ikisinde de rahat ederken, %4'ü ise her ikisinde de rahat değildir. Kadınların açık alanlarda daha rahat olması elde edilen bulgulara göre %72,3 oranıyla sağlıklı olması, %14,9 oranıyla da güvenli olması nedeniyledir. Bu tür alanların daha güvenli olduğunu düşünen kadınların temel düşüncesi, açık alanlarda etraflarında daha çok insan olacağı için başına gelecek

herhangi bir olumsuz durumda yardım isteyeceği kişilerin daha fazla olma potansiyelidir. Kapalı mekânlarda rahat eden kadınların (%26) da yine temel rahatlık sebebi %38 oranıyla güvenlidir. Özellikle güvenlik görevlilerin ve mekanik gözetleme sistemlerin var olduğu kapalı mekânlar kadınlar tarafından rahat hissedilen mekân olma özelliği taşımaktadır. Bu noktada aslında ağırlıklı mekân tercihinin açık alanlar olduğunu fakat daha çok güvenlik nedeniyle kapalı mekân tercihinin de arttığını söyleyebiliriz. Açık mekânlarda gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması ile kadınların bu tür alanlardan farklı zaman dilimlerinde daha çok yararlanması sağlanabilir.

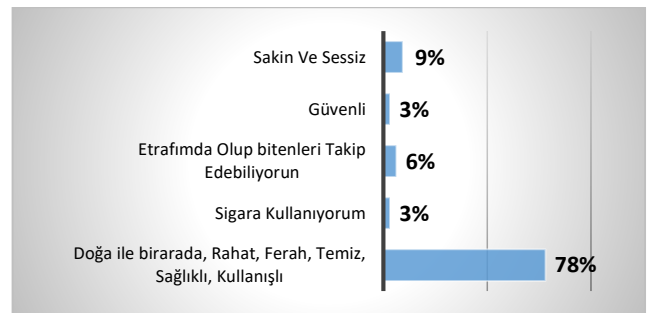
Erkek katılımcıların ise %75'i açık mekânları tercih ederken, %13'ü kapalı mekânları, %13'ü ise her ikisini de tercih etmektedir. Erkeklerin açık alanları tercih nedenlerine bakıldığında kadınlarda olduğu gibi yine nedenin en çok sağlık olduğu görülmektedir (%78). Erkeklerin kapalı veya açık mekân tercihlerinde güvenlik faktörünün önemli olmadığı da elde edilen bulgular arasındadır. Yani, erkekler için açık veya kapalı mekânlarda vakit geçirmek kendilerini güvende hissetmek adına yaptıkları bir tercih değildir, güvenlik nedeniyle tercih edenler bile bunu ilk sırada belirtmemişlerdir (Şekil 6, 7 ve 8).

Şekil 6. Kadınların açık mekânlarda kendilerini daha rahat hissetme nedenleri (Cumur, 2021)

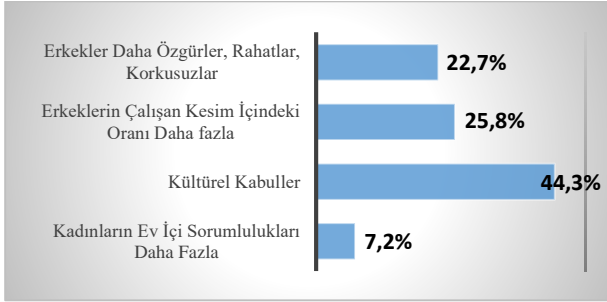

Şekil 7. Kadınların kapalı mekânlarda kendilerini daha rahat hissetme nedenleri (Cumur, 2021)

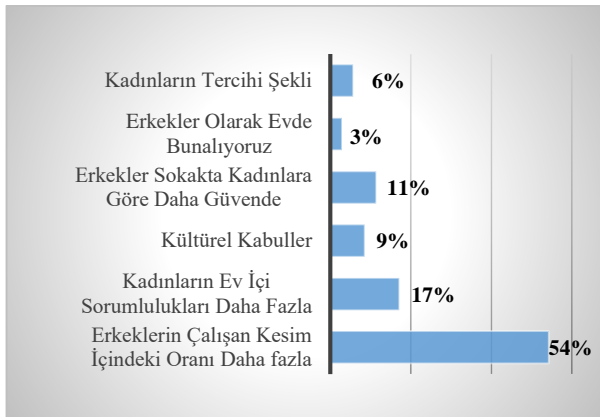

Şekil 8. Erkek katılımcıların açık mekânlarda vakit geçirme isteğinin nedenleri (Cumur, 2021)

Anket görüşmelerinin bir sonraki aşamasında katılımcılara kamusal alanlarda daha çok erkeklerin mi yoksa kadınların mı yer aldığı sorulmuş ve nedenini belirtmeleri istenmiştir. Ankete katılan kadınların %78'i erkeklerin daha çok kamusal alanlarda olduğunu düşünürken, %9'u kadınların daha çok olduğunu belirtmektedir. %13'lük kesim ise durumun eşit olduğunu düşünmektedir. Ankete katılan erkeklerin ise %73'ü durumu onaylarken, %16'lık bir kesim kadınların erkeklere kıyasla kamusal mekânlarda daha çok yer aldığını belirtmişlerdir. Bu şekilde düşüncelerinin nedenleri ise aşağıdaki şekillerde daha ayrıntıda görülebilmektedir (Şekil 9 ve 10).

Şekil 9. Erkeklerin kamusal mekânda daha görünür olduğunu düşünen kadınların öne sürdüğü nedenler (Cumur, 2021)

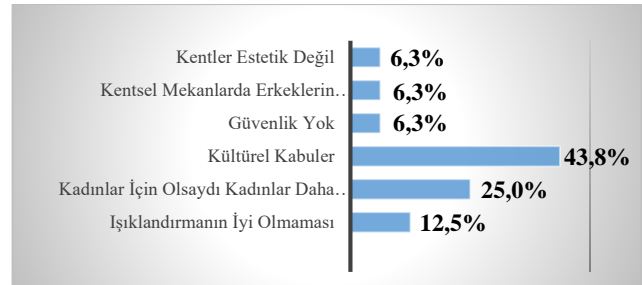
Şekil 10. Erkeklerin kamusal mekânda daha görünür olduğunu düşünen erkek katılımcıların öne sürdüğü nedenler (Cumur, 2021)

Erkeklerin kamusal alanda daha görünür olduğunu düşünen kadınlar durumun genelde sosyal ve ekonomik nedenlerine vurgu yapmışlardır. Şöyle ki; kültürel kabuller (%44,3), istihdam oranının erkek çalışanlarca daha baskın olduğu görüşü (%25,8) ile erkekler daha özgür, kamusal mekânlarda rahat serbest ve korkmadıkları için (%22,7) gibi nedenler ile kadınlar erkeklerin kamusal mekânda daha çok varlık gösterdiğini düşünmektedirler. Kadınların ev ve aile işleri ile ilgili sorumluluklarının fazla olması da sıralanan nedenler arasındadır (%7,2). Ayrıca, kadınların genelde çalışmaması ve dolayısıyla daha çok zamanının olduğunu ve bu nedenle kamusal alanda daha çok varlık gösterdiğini düşünen çok az bir kesim de bulunmaktadır (Şekil 9). Erkeklerin kamusal alanlarda daha çok yer aldığını düşünen erkek katılımcılar (%73) bu durumu daha çok ekonomik durum ile ilişkilendirmiştir (%54). Erkekler çalıştığı için kadınlardan daha çok dışarıda yer almaktadır görüşü ön plana çıkmaktadır. Ayrıca katılımcılar

kadınların evde ev işleri ile ilgilenmesi nedeniyle dışarıya çıkacak zamanı bulamadıklarını da belirtmişlerdir (Şekil 10).

Bu bulgu aslında çalışmanın önceki bölümlerinde belirtildiği üzere kadın istihdamı ve kadının kamusal mekân kullanımı ilişkisini de destekler görünmektedir. Kadınların kamusal mekânda daha çok yer aldığını düşünen kesim için ise neden olarak %63 ile kadınların alışveriş sevdikleri için alışveriş amaçlı mekânları kullandıklarını şeklindedir. Bu durumu %25 oranla kadınların işe gitmediklerinden bu tür alanlara gidecek daha çok zamanlarının olması takip etmektedir. Özetle, ankete katılan kadınların %78'i erkeklerin ise %73'ü çalışmanın hipotezi olan 'kadınların erkeklere göre kamusal mekânda görünürlüğünün daha az olması' söylemini desteklemektedir.

Daha sonra kadınlara kentlerin erkeklere göre planlanıp planlanmadığı sorulmuştur. Kadınların %24'ü evet %75'i hayır cevabını vermiştir. Diğerleri eşit olduğunu düşünmektedir (%1). Ankete katılanların %24'ünü oluşturan 'erkeklere göre planlandığını' düşünen kadınlara nedeni sorulduğunda; kültürel kabuller (%43,8) planlanan kentlerin kadının rahat edeceği düzeyde olmaması (%25), aydınlatma sorunları (%12,5), güvenlik (%6,3) gibi nedenler gösterilmiştir. Ayrıca kentlerin estetik olmadığını, bu nedenle de erkeklere hitap ettiğini düşünen çok küçük bir azınlığın da bulunduğunu söylenebilir (%6,3) (Şekil 11).

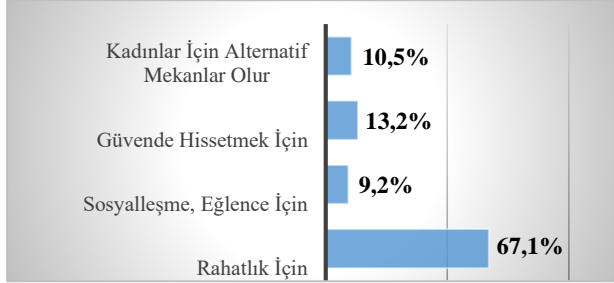

Şekil 11. Kentlerin erkek odaklı planlandığını düşünen kadınların bunu düşünme nedenleri (Cumur, 2021)

Sorudan elde edilen verilere bakılacak olursa; aslında kadınların kamusal alanda daha az yer alıyor olmasının kentin fiziksel planlaması ve tasarımı ile çok ilgisi olmadığı görülmektedir. Sorun esasında sosyal yönü ile ağırlığını güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Kentin fiziksel planlama ve tasarımının toplumsal cinsiyet eşitsizliğini genelde yansıtmadığını bu noktada söyleyebiliriz. Yani kent planlarının ve mekânsal düzenlemelerin kadınların kullanımına olanak sağlama noktasında eksik kalıyor olması gibi bir durum en azından Keçiören'de yaşayan kadınlar açısından söz konusu gibi görünmemektedir. Fakat temel problem fiziksel anlamda planlanan/tasarlanan alanların kültürel arkaplan, alışkanlıklar vb. nedenlerle kullanımı aşamasında ortaya çıkmaktadır.

Daha sonra kadınlara 'Sadece kadınlara ait mekânların oluşturulmasını ister misiniz?' sorusu sorulmuş ve ankete katılan kadınların %52'si soruya evet, %48'i ise hayır

yanıtını vermiştir. Birbirine çok yakın alınan sonuçların daha detaydaki nedenlerine değinilirse; ‘evet’ cevabını veren kadınların en çok rahatlık (%67,1) ve güvende hissetmek için (%13,2) kendilerine özel mekânların oluşturulmasını istedikleri görülmektedir (Şekil 12). ‘Hayır’ diyen kadınlar ise (%48) durumun daha çok toplumsal ayrışmayı arttıracığı düşüncesindedirler.

Şekil 12. Sadece kadınlara yönelik kentsel mekânların oluşturulması konusuna kadınların yaklaşımı (Cumur, 2021)

Kadınlara son olarak ‘Kamusal mekân kullanımını ne etkilemektedir? Aileniz ya da yetiştirildiğiniz kültürün etkisi var mıdır?’ sorusu yöneltilmiştir. Anket uygulamasına katılan kadınların %59’u her ikisinin de etkilediğini belirtmişlerdir.

3.1. Ankete Katılan Kadın Görüşmecilerin Profilleri-Kamusal Mekân İlişisine yönelik bulgular

‘Hangi yaş aralığındaki, hangi meslek grubundaki, hangi sosyo-ekonomik statüdeki veya hangi eğitim seviyesindeki kadınların kentsel mekân kullanımına ilişkin yaklaşımları nasıl değişmektedir?’ sorularından yola çıkmak konuyu daha da derinlemesine anlamak adına yararlı olacaktır. Bu amaçla bu aşamada kadın profilleri ve mekâna ilişkin sorular çaprazlama (ilişkililik) analizi yardımı ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Çözümleme SPSS programında yer alan ilişkililik analizi (crosstab) yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlere göre çalışmanın güvenilirlik oranı %96’dır. Pearson kıkare katsayısının 0.05’ten küçük olan değerleri çaprazlamanın ve verilerin anlamlı olduğunu belirttiğinden bu değeri sağlayan ilişkili bulgular çalışma içeriğinde bu bölümde yorumlanmaktadır. Aşağıdaki çizelgeler ilişkili bulunan anlamlı sonuçların üretildiği sonuçları vermektedir (Çizelge 4, 5, 6, 7 ve 8). Aşağıdaki çizelgelerden elde edilen bulgulara göre;

- Evde en çok ev hanımı ve emekli grubunun, iş yerinde çalışan kesimin, sosyo-kültürel tesislerde ise en çok kız öğrencilerin zaman geçirdiği görülmektedir.
- İş yerinde en çok zaman geçirenlerin 26-35 yaş grubu, sosyo-kültürel tesisler, alışveriş mekânları ile diğer mekânlarda ise daha çok 18-25 yaş grubunun zaman geçirdiği anlaşılmaktadır.
- Evde en çok evli kesimin, diğer bütün mekânlarda ise en çok bekârların zaman geçirdiği saptanmıştır.

- Park ve açık alanları en çok çalışan kadınların, semt pazarlarını ise en çok ev hanımlarının kullandığı görülmüştür.
- Sosyo-kültürel tesisler ile AVM’leri en çok 18-25 yaş arası grubun, semt pazarlarını ise en çok 56-55 yaş grubunun kullandığı tespit edilmiştir.
- AVMleri en çok lisans-önlisans grubu kullanırken semt pazarlarını ise daha çok lise mezunlarının kullandığı görülmüştür.
- Medeni duruma bakıldığında ise sosyo-kültürel tesisler, AVMler ve diğer mekânların daha çok bekârlar tarafından kullanıldığı, park ve açık alanlar ile semt pazarlarının ise en çok evliler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir
- Keçiören ilçesinde gitmek istemediği mekân olduğunu söyleyen kadınların çoğunluğunu çalışan ve lisans-önlisans mezunu kadınlar oluşturmaktadır. Soruya hayır diyen kadınların ise ev hanımı ve emekli grubunda yer aldığı, eğitim durumunda ise en yüksek oranının lisans-önlisans mezunu olduğu görülmüştür.
- Keçiören ilçesinde toplu taşıma kullanan kadınların çoğunluğu çalışan, 18-25 yaş grubunda, bekâr ve lisans-önlisans mezunudur. Özel araç kullandığını belirten kadınların çoğunluğu ise ev hanımı ve emekli olup evlidir.
- Yaya olarak Keçiören ilçesinde rahat hareket ettiğini belirten kadınların çoğunluğu evlidir. Rahat edemeyenlerin çoğunluğu da bekârdır.
- Keçiören ilçesinde kamusal alanları yeterli bulan kadınların genelde ev hanımı ve emekli olup evlidirler. Yetersiz görenlerin çoğunluğunu da çalışan ve bekâr olanlar oluşturmaktadır.
- Kamusal alanları güvenli bulan kadınların çoğunluğu 46-55 yaş aralığında, evli, lise mezunu, ev hanımı ve emeklidir. Güvenli bulmayanlar ise genelde çalışan, 18-25 yaş grubunda, lisans, ön lisans mezunu ve bekâr kadınlardır.
- Kentlerin erkeklere göre planlandığını düşünen kadınların yarısı lisans, önlisans mezunu genelde bekâr çalışan kadınlardır.
- Ev hanımı veya emekli olan kadınların çoğunluğu kentsel mekân içerisinde sadece kadınlara hitap eden mekânların daha çok olması gerektiği yönünde fikir belirtmişlerdir. Daha çok sosyalleşme amacıyla ayrı mekânlar istedikleri de anket görüşmeleri esnasında gözlemlenmiştir. Bunu istemeyen, bunun toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha da arttıracığını düşünen kadınların çoğunluğu ise çalışan ve lisans, ön lisans mezunu kesimdir.

Çizelge 4: Gün içinde zaman geçirilen ve sık kullanılan kamusal mekânlar ve katılımcı genel profilleri ilişkiliği (Cumur, 2021)

		Gün içinde Zaman Geçirilen Mekânlar						Sık Kullanılan Kamusal Mekânlar				
		Ev	İş	Sosyo Kültürel Tesisler	Park ve Açık Alanlar	Alışveriş Mekânları	Diğer Mekânlar	Sosyo Kültürel Tesisler	Park ve Açık Alanlar	AVMler	Semt Pazarları	Diğer Mekânlar
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	46,4%	1,1%	13,3%	34,1%	38,1%	15,8%	28,6	38,7	23,5	62,1	33,3
	Çalışan	34,1	96,8	26,7	40,9	35,7	21,0	45,2	46,6	45,4	33,3	44,4
	Öğrenci	19,5	2,1	60,0	25,0	26,2	63,2	26,2	14,7	31,1	4,6	22,2
Yaş Grupları	18-25	35,0	27,2	66,7	47,7	45,2	78,9	59,5	36,2	54,6	13,8	38,6
	26-35	26,4	39,4	26,7	27,3	28,6	15,8	16,7	30,7	20,2	33,3	22,2
	36-45	16,4	12,8	0,0	13,6	4,8	0,0	11,9	16,0	11,8	14,9	11,2
	46-55	15,9	9,6	6,7	4,5	7,1	0,0	9,5	10,4	9,2	27,6	5,7
	56+	6,4	1,1	0,0	6,8	14,3	5,3	2,4	6,7	4,2	10,3	22,3
Eğitim Durumu	İlkokul	16,8	2,1	0,0	9,1	14,3	0,0	9,5	13,3	6,7	20,7	33,3
	Ortaokul	8,6	5,3	0,0	4,5	7,1	10,5	9,5	6,7	5,9	16,1	5,6
	Lise	30,5	25,5	13,3	22,7	19,0	36,8	31,0	28,2	29,4	34,5	16,7
	Lisans-Önlisans	41,8	60,6	86,7	59,1	52,4	52,6	50,0	49,7	54,6	28,7	44,4
	Yüksek lisans	2,3	6,4	0,0	4,5	7,1	0,0	0,0	3,1	3,4	0,0	0,0
Medeni Durum	Evli	55,5	33,0	26,7	43,2	35,7	10,5	23,8	54,6	33,6	72,4	33,3
	Bekâr	40,0	62,8	73,3	54,5	59,5	84,2	69,0	42,3	63,0	21,8	50,0
	Dul	4,5	4,3	0,0	2,3	4,8	5,3	7,2	3,1	3,4	5,7	16,7

-Tüm değerler yüzdeler (%) değerlerdir.

Çizelge 5: Gün içinde gidilmek istenilmeyen mekânlar / taşıt kullanma veya yaya olarak hareket edebilme durumu ve katılımcı profili ilişkiliği (Cumur, 2021)

		Gitmek istenilmeyen mekânlar var mı?		Kullanılan taşıt			Yaya olarak rahat mısınız?			
		Evet	Hayır	Toplu Taşım	Özel Araç	Her ikisi de	Yürüyorum	Evet	Hayır	Kısmen
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	26,4	42,3	25,0	45,7	40,0	85,7	44,8	36,0	29,1
	Çalışan	50,9	41,8	49,3	42,9	46,7	0	41,6	44,0	48,8
	Öğrenci	22,7	15,9	25,7	11,4	13,3	14,3	13,6	20,0	22,1
Yaş Grupları	18-25	44,3	34,7	50,0	28,6	26,7	14,3	29,6	32,0	48,8
	26-35	31,1	24,0	22,1	32,1	26,7	0,0	25,6	38,0	22,8
	36-45	10,4	18,9	12,9	19,3	0,0	42,9	17,6	14,0	15,0
	46-55	10,4	14,3	8,6	12,9	46,7	28,6	17,6	8,0	10,2
	56+	3,8	8,1	6,4	7,1	0,0	14,2	9,6	8,0	3,2
Eğitim Durumu	İlkokul	7,5	17,3	13,6	12,9	6,7	57,1	16,8	16,0	10,2
	Ortaokul	3,8	9,2	5,7	10,0	0,0	0,0	8,0	8,0	6,3
	Lise	28,3	31,1	27,9	29,3	53,3	42,9	26,4	30,0	33,9
	Lisans-Önlisans	57,5	39,8	50,0	45,0	40,0	0,0	45,6	42,0	48,0
	Yüksek lisans	2,8	2,6	2,9	2,9	0,0	0,0	3,2	4,0	1,6
Medeni Durum	Evli	43,4	52,6	33,6	61,4	66,7	85,7	58,4	42,0	43,3
	Bekâr	53,8	42,9	62,9	33,6	33,3	14,3	36,8	52,0	54,3
	Dul	2,8	4,6	3,6	5,0	0,0	0,0	4,8	6,0	2,4

-Tüm değerler yüzdeler (%) değerlerdir.

Çizelge 6: Kamusal alanların yeterlilik ve güvenilirlik durumu ile katılımcı profilleri ilişkiliği (Cumur, 2021)

		Kamusal alanlar yeterli mi?		Kamusal alanlar güvenli mi?		
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Kısmen
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	44,1	28,4	58,7	22,2	34,3
	Çalışan	39,8	51,1	32,0	52,2	47,4
	Öğrenci	16,1	20,6	9,3	25,6	18,3
Yaş Grupları	18-25	34,2	42,6	20,0	46,7	42,3
	26-35	23,6	29,8	21,3	30,0	27,0
	36-45	18,6	12,8	22,7	13,3	13,9
	46-55	16,8	8,5	24,0	7,8	10,2
	56+	6,8	6,4	12,0	2,2	6,6
Eğitim Durumu	İlkokul	16,8	10,6	24,0	11,1	10,2
	Ortaokul	7,5	7,2	8,0	3,3	9,5
	Lise	33,5	26,2	33,3	33,3	26,3
	Lisans-Önlisans	45,3	53,9	30,7	50,0	51,8
	Yüksek lisans	3,1	2,1	4,0	2,3	2,2
Medeni Durum	Evli	52,8	45,4	65,3	38,9	47,4
	Bekâr	40,4	53,9	26,7	60,0	48,9
	Dul	6,8	0,7	8,0	1,1	3,6

-Tüm değerler yüzdelik (%) değerlerdir.

Çizelge 7: Akşam saatlerinde kadınların kamusal mekânda rahat hissetme durumu- genel anlamda dışarıda güvende hissetme durumu ile katılımcı genel profilleri ilişkiliği (Cumur, 2021)

		Akşamları dışarıda rahat				Dışarıda kendinizi güvende hissediyor musunuz?			
		Evet	Hayır	Kısmen	Çıkıyorum	Evet	Hayır	Kısmen	Çıkıyorum
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	51,4	32,5	32,0	66,7	43,9	21,6	37,5	100,0
	Çalışan	37,5	41,5	55,7	33,3	40,8	53,6	50,0	0,0
	Öğrenci	11,1	27,0	12,4	0,0	15,3	24,7	12,5	0
Yaş Grupları	18-25	25,0	43,1	42,3	0,0	37,2	42,3	12,5	0,0
	26-35	25,0	29,2	23,7	33,3	23,0	33,0	37,5	0,0
	36-45	18,1	13,8	17,5	0,0	17,3	12,4	25,0	0,0
	46-55	20,8	7,7	14,4	0,0	14,3	9,3	25,0	0,0
	56+	11,1	6,2	2,1	66,7	8,2	3,1	0,0	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul	16,7	16,2	7,2	66,7	15,3	10,3	12,5	100,0
	Ortaokul	8,3	5,4	9,3	0,0	8,2	6,2	0,0	0,0
	Lise	36,1	24,6	34,0	0,0	28,6	33,0	37,5	0,0
	Lisans-Önlisans	36,1	50,8	47,4	33,3	45,9	46,4	50,0	0,0
	Yüksek lisans	2,8	3,1	2,1	0,0	2,0	4,1	0,0	0,0
Medeni Durum	Evli	63,9	42,3	46,4	100,0	51,5	42,3	75,0	100,0
	Bekâr	31,9	53,1	50,5	0,0	43,9	54,6	25,0	0,0
	Dul	4,2	4,6	3,1	0,0	4,6	3,1	0,0	0,0

-Tüm değerler yüzdelik (%) değerlerdir.

Çizelge 8: Kentlerin erkeklere göre planlandığını düşünen ve sadece kadınlara yönelik kamusal mekânlar isteyen kadınların profillerinin ilişkililiği (Cumur, 2021)

		Kentler erkeklere göre mi planlanmıştır?			Sadece kadınlara ait mekânlar ister misiniz?	
		Evet	Hayır	Eşit	Evet	Hayır
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	21,9	41,6	33,3	45,6	27,1
	Çalışan	56,2	41,2	66,7	34,2	56,9
	Öğrenci	21,9	17,3	0,0	20,2	16,0
Yaş Grupları	18-25	42,5	37,2	0,0	35,4	41,0
	26-35	30,1	25,2	33,3	21,5	31,9
	36-45	9,6	17,7	33,3	21,5	9,7
	46-55	11,0	13,7	0,0	13,3	12,5
	56+	6,8	6,2	33,3	8,3	4,9
Eğitim Durumu	İlkokul	12,3	14,6	0,0	16,5	11,1
	Ortaokul	1,4	8,8	33,3	11,4	2,8
	Lise	28,8	31,0	0,0	32,3	27,8
	Lisans-Önlisans	52,1	44,2	33,3	39,9	52,8
	Yüksek lisans	5,5	1,3	33,3	0,0	5,6
Medeni Durum	Evli	43,8	50,9	66,7	53,8	44,4
	Bekâr	54,8	44,7	0,0	41,1	52,8
	Dul	1,4	4,4	33,3	5,1	2,8

-Tüm değerler yüzdelik (%) değerlerdir.

4. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, tarihten günümüze değin kentin sosyal ve fiziksel yapısında kendini hissettiren, son zamanlarda daha fazla gündemde olan, bünyesinde birçok etkili faktörü de barındıran önemli bir konudur. Kadınların erkeklere kıyasla istihdamda daha az yer alması, kazançlarının daha az olması, bazı örneklerde istihdamda istenmemesi, toplumda ev içi rollerle özdeşleşmesi gibi birçok ekonomik ve sosyal neden ile kadın dezavantajlı bir konumdadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, kadının her konuda güçlendirilmesi için çalışan Türkiye'nin de dâhil olduğu dünya genelinde birliklerin olması, bu durumun engellenmesi adına birçok sözleşme, oluşum ve programının yapılması kadın adına olumlu gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda feminist hareketlerle başlayan kadının hak arama mücadele süreci hem dünyada hem de ülkemizde birtakım sosyal ve fiziksel girişimlerle güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Fakat yapılan araştırmalar neticesinde bu çalışmaların çoğunda kadının kentsel mekânla olan ilişkisinin ihmal edildiği görülmektedir. Bu ilişkiyi güçlendirmeye yönelik 'Kadın Dostu Kentler' gibi sayıca az bazı sosyal ve fiziksel girişimlerin olduğu da görülmektedir. Fakat bu tür girişimlerin sadece yazılı metinler, sıralanan politikalarından oluşması ve çok az sayıda örnekte uygulanması ile kentsel mekândaki cinsiyet temelli sorunları tamamen ortadan kaldırdığını söylemek mümkün değildir. Yani, kavramsal olarak sürekli vurgulanan kadın-erkek eşitliğinin uygulama noktasında söylemlerdeki kadar başarılı olmadığını ve kentsel

mekânda bu durumun yeterince hissedilmediği söylenebilir.

Kadının en doğal hakkı olan kentsel yaşamı deneyimlemesi, kentsel mekândaki görünürlüğü de tam da bu noktada kentsel mekânla kurduğu doğru ve güçlü ilişki ile mümkün olacaktır. Fakat günümüzde kadının başta 'güvenlik' ve 'suç korkusu' olmak üzere ihtiyaçlarının kentsel mekânda karşılanmaması kentsel mekânla ilişkisinin zedelenmesine ve görünürlüğünün zayıflamasına neden olmaktadır.

'Kadının kamusal mekândaki görünürlüğü erkeklere göre daha azdır' hipotezinden hareketle yapılan bu çalışmanın sonucunda, giriş bölümünde verilen varsayımların da doğrulanması/doğrulanamaması ile belirlenen hipotezin kısmen doğru olduğu ve sonucun kültürel boyuttan kaynaklandığı aslında mekânla ilişkisinin de çok baskın olmadığını söyleyebiliriz. Şöyle ki;

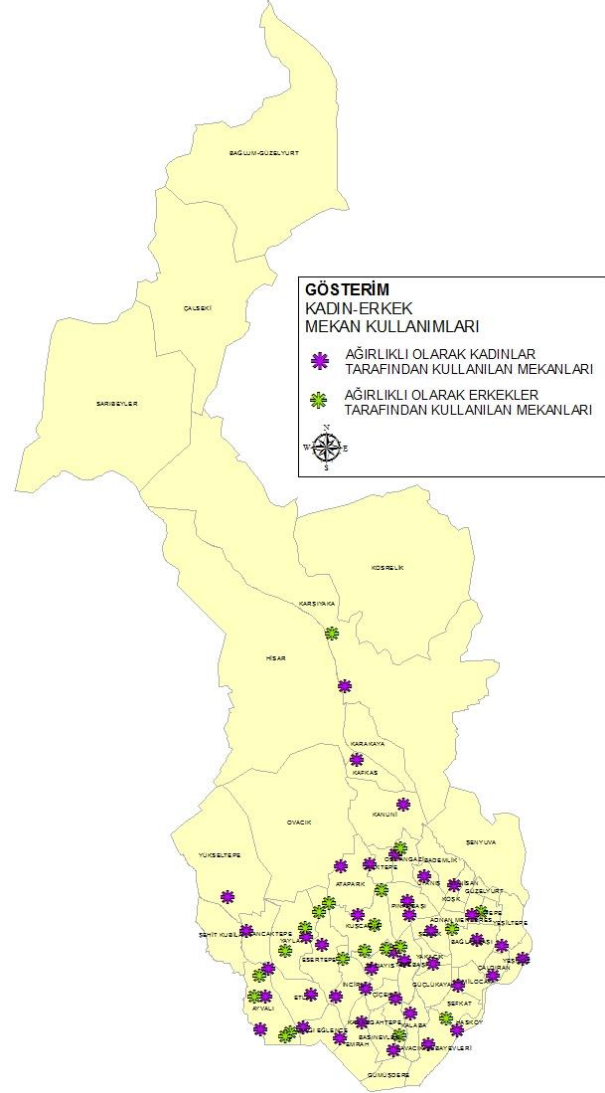
- Çalışma sonucunda Ankara-Keçiören ilçesi için keskin olarak ayrılmış cinsiyete dayalı bir kentsel mekân haritası çıkarılamamıştır. Bunun yerine her iki grubun ağırlıklı olarak farklı zaman dilimlerinde, farklı sıklıklarda kullandığı kamusal mekânlara yönelik bir harita ortaya konmuştur (Şekil 13).
- Çalışma sonucuna göre, mekânsal anlamda erkek ve kadının kullanımında kısmen farklılaşan nokta; erkeklerin daha çok spor tesisleri gibi sosyo-kültürel tesislerde, kadınların ise genelde evin zorunlu ihtiyaçları için semt pazarları, alışveriş merkezlerinde görünmeleridir. Kullanılan kamusal mekânların genel

itibari ile ortak olduğunu, aralarında keskin bir ayrım bulunmadığını, kadının kamusal mekânı kullanılıp kullanılmaması noktasında Keçiören ilçesinde fiziksel planlama ile ilgili herhangi bir engel bulunmadığını söyleyebiliriz. Kadın-erkek arasındaki kamusal mekân kullanımındaki farklılaşma kamusal mekânın türüne yöneliktir. Yani; kadının kamusal mekânda genelde belli mekânlarda görünür olduğu söylenebilir. Bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturan fiziksel planlama yaklaşımı ile değil daha çok toplumsal rollerle ilgilidir denilebilir.

- Kadının kentsel mekânda erkeklere göre daha az görünür olması 'güvenlik' ve 'güvende hissetmekle' ilgilidir. Kullanılan mekân türleri yanı sıra, kamusal mekânın kullanılan zaman diliminde de farklılıklar bulunmaktadır. Şöyle ki; erkekler kamusal mekânları gece saatlerinde kullanabilirken kadınlarda bu durum söz konusu değildir. Bu noktada bir cinsiyet ayrımcılığından bahsedilebilir. Bunun dışında fiziksel mekân ile ilgisi bulunmamaktadır. Ancak, fiziksel mekânın doğru tasarlanması ile de güvenlik konusunun iyileştirilebileceği de göz ardı edilmemesi gereken çok önemli bir konudur (Faizy ve Topçu, 2022).
- Ayrışmanın göstergesi olarak bir başka tespit de kamusal mekânı deneyimlemede karşılaşılan zorluklarla ilgili olmuştur. Şöyle ki; kadınların mekânı deneyimlerken sorun olarak gördükleri konular; baskı hissetme, güvenlik problemleri, sokakların karanlık ve ıssız olması, kalabalık, karşı cinsten korkma, saygısız sürücüler ve bunun gibi konular daha çok toplumsal temelli iken erkekler mekân deneyimlemedeki zorlukları daha çok fiziksel boyutlarla (kaldırımlara park eden araçlar gibi) dile getirmişlerdir.
- Tüm bu çıkarımların 'yer'e özgü çıkarımlar olduğunu belirtmekte fayda vardır. Farklı yaşam biçimlerinin, farklı kültürlerin, iklimin, coğrafyanın hâkim olduğu farklı 'yer'lerde farklı sonuçlar elde edilebilir. Bir kentin farklı mahalleleri arasında bile değişiklikler olabilir. Kentsel mekânın dinamik yapısı, sürekli değişim/dönüşüm içerisinde olması, nüfusunun heterojen yapısı dikkate alınarak bu çalışmadan çıkan sonuçların sadece Keçiören ilçesi özelinde 'yer'e özgü değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmek yerinde olacaktır. Dolayısıyla, bu çalışmada aktarılanlar sadece Ankara-Keçiören ilçesine özgü sonuçlar olup, elde edilen veriler elbette tüm kentler veya kent parçaları için geçerli değildir.

Elde edilen tüm veriler neticesinde çalışmanın giriş bölümünde belirlenen hipoteze bağlı '*Geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü*' ve '*Kadının aile ve annelik ile özdeşleştirilmesi sonucu sahip olduğu sorumluluklar çerçevesinde kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması*' varsayımları doğrulanırken ve hipotez üzerinde etkili iken '*Kent planlarının ve mekânsal düzenlemelerin kadınların kullanımına olanak sağlama noktasında eksik kalması*' varsayımı doğru bir varsayım olarak görünmemektedir ve hipotez üzerinde etkili

değildir. Bağlı varsayımların ikisinin doğrulanması, birinin ise doğrulanmaması nedeniyle '*Kadının kamusal mekândaki görünürlüğü erkeklere göre daha azdır*' hipotezinin Ankara Keçiören ilçesi için kısmen geçerli olduğu söylenebilir.

Şekil 13. Keçiören İlçesi'nde kadın ve erkek kullanıcılarının ağırlıklı olarak kullandığı kamusal mekânlar (Cumur, 2021)

Bu çerçevede, çalışmanın sonucundan Keçiören ilçesi özelinde anlaşılan kadınların kentsel mekânda kendilerine yer bulabildikleri, kentsel mekân düzenlemelerinin onları düşündürdüğü kadar engellemediğidir. Onları engelleyen asıl sebepler; kültürel kabuller ve rollerinin getirdiği sorumlulukları nedeni ile mekânda geçirecek zamanı bulamamalarıdır. Kadın bu sebeplerle kamusal mekândan uzak yaşamaktadır. Mekânın fiziksel düzenlemesinin kadının görünürlüğündeki tek etkisi 'güvenlik' düzeyindedir ve bu da daha çok gece kullanımında kendini hissettirmektedir. Dolayısıyla kadının mekânı suç korkusu yaşamadan kullanabilmesi, akşam ve gece saatlerinde kullanımını destekleyici güvenlik tedbirlerin alınması ile mümkün görünmektedir.

Kentte zaman geçirmek, kent ile olan bağı ve aidiyeti de güçlendirir. Anaç, kapsayıcı, kuşatıcı, düzenleyici, koruyucu yönü kuvvetli olan toplumun kadın kesiminin kentlere elinin değmesi veya kadın ruhunun da kentlerde baskın olarak hissedilebilmesi elbette kentsel mekânların gücünü daha da arttıracaktır.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı'nda tamamlanan “*Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: kadın ve mekân*” adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Yazar Katkısı ve Çıkar Çatışması Beyan Bilgisi

Makalede tüm yazarlar aynı oranda katkıda bulunmuştur. Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Açıksöz, S. (2017). Toplumsal cinsiyet eşit(siz)liğinin dış mekâna yansımaları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme. *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı*, 114-138, Ankara.

Akın Yalçın, Y. (2017). Emeğin savunusundan kentin savunusuna: kadın direnişlerinde beden-emek-kent diyalektiği. *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı*, 173-188, Ankara.

Alkan, A. (1999), Toplumsal cinsiyet ve kentsel mekânın düzenlenmesi çerçevesinde kent planlaması disiplini, *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54(4), 1-29.

Alkan, A. (2009). *Kadın Dostu Yerleşimler'e Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli Uygulama Rehberi*, Nevin Şenol ve Yasemin Avcı (Ed.), Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı-Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli içinde, Ankara: Yalçın Matbaacılık.

Altay Baykan, D. (2015), *Yerel yönetimler için kadın dostu kent planlaması ve tasarım ilkeleri*, Ankara: Uzerler Matbaacılık.

Altındal, Y. (2017). Mış gibi politikalarla kamusalda görünmezliği korunan sessiz yığınlar: kadınlar., *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı*, 6-25, Ankara.

Aral, B. (2013), *Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Eşitsizlik*, Ankara: SETA yay.

Ayhan, A. (2009), Eşitlik ilkesi ve tarihçesi Türkiye'de kadın erkek eşitliği ve eşitsizliği, *Hukuk Gündemi Dergisi*, 3, 45-51.

Cumur, Ş., (2021). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: kadın ve mekân. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya Teknik Üniversitesi.

Erkan, E. N. (2006). Toplumsal cinsiyet perspektifinden kentsel eşitsizlik. (Basılmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.

Erdönmez, E., Çelik, F. (2016), Kentsel mekânda kamusal alan ilişkileri, *TÜBA-KED*, 14, 145-163.

Ersoy, E. (2009), Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.

Faizy, M., (Deniz) Topçu, K. (2022), A place-based crime prevention through urban design: The case of Sahibata Neighborhood in Konya, *IDA: International Design and Art Journal*, 4(1), 26-45.

Güney, M., Tezcan, S. (2017). Şehir planlama mevzuatında kadına verilen yer ve değer. *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı*, 38- 70, Ankara.

İnceoğlu, M., Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekânda kalite kavramı, *Megaron Dergisi*, 4(3), 131-146.

Kaştas Uzun, İ. (2016). Differences in the uses and needs of neighborhood parks: a case study about female park users in Balçova (İzmir, Turkey). (Basılmamış Doktora Tezi). İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi.

Kaypak, Ş. (2009). Küreselleşme sürecinde kentsel değişim ve kadına yansımaları. *Uluslararası Multidisiplinler Kadın Kongresi, 21.Yüzyılın Eşiğinde Kadınlar: Değişim ve Güçlenme Bildiriler Kitabı*, c.5, 388-403.

Kaypak, Ş. (2014). Cumhuriyet dönemi modernleşme sürecinde değişen kadın kimliği. *Uluslararası Medeniyet ve Kadın Kongresi, Halide Edip Adıvar'ın Ölümünün 50. Yıldönümü Anısına Bildiriler Kitabı*, c.1, 33-66.

Köse Akkırman, D. (2017). Toplumsal cinsiyet ve mekân: kent mekânına erişimde cinsiyete dayalı farklar ve eşitsizlikler. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi.

Lefebvre, H. (1992), *The Production of Space*, Wiley Blackwell.

Oğuz, M., Atatimur, N. (2008). Kent ve kadın. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 6, 126-144.

Önder, E. M. (2011). Spatiality of gender oppression: the case of Siteler, Altındağ. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Sungur, C., (2014). Female service workers' experience of urban space and its implications for urban design. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi.

Şanlı, S., Karakoç, Y. (2017). Türkiye'de özel ve kamusal alan ikililiğinden hareketle feminist hareketlere bakmak. *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı*, 95-113, Ankara.

Şenol, N., Sargın, A., Salmaner, B., Karaca, Ö., Mısırlıoğlu, S., Ulusoy, S., Yılmaz, T., İnceler Aktan, S., (2010). *Kadın dostu kentler*, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Damla Matbaacılık, Ankara.

Tatlıer Baş, M.M. (2011). Avrupa Birliği'nde toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi: Hollanda, Romanya ve Türkiye örneklerinin irdelenmesi. (Uzmanlık Tezi), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

TÜİK (2018-2020), Türkiye İstatistik Kurumu 2018 ve 2020 verileri

Zabcı, F. (2012). *Kamusal Alan*.

https://www.academia.edu/10102498/Kamusal_Alan

Erişim Tarihi: 01.10.2019